

RACISM COMBAT

RACISM
COMBAT

**VADLĪNIJAS IECIETĪBAS UN
SAVSTARPĒJĀS CIENAS PRINCIPU
IEKĻAUŠANAI BĒGĻU UN MIGRANTU
INTEGRĀCIJAS ATBALSTA AKTIVITĀTĒS**

PUBLIKĀCIJAS AUTORI

Miriana Ilcheva, Center for the Study of Democracy (CSD), Bulgārija

Sanne van de Pol, CeMIS, University of Antwerp, Beļģija

Prof. Dirk Vanheule, CeMIS, University of Antwerp, Beļģija

Isabella Meier, European Training and Research Centre for Human Rights and Democracy – ETC Grāca, Austrija

Prof. Xenophon Contiades, Centre for European Constitutional Law (CECL), Grieķija

Despoina Kontorizou, Centre for European Constitutional Law (CECL), Grieķija

Annie Camarioti, Centre for European Constitutional Law (CECL), Grieķija

Zoe Kasapi, Centre for European Constitutional Law (CECL), Grieķija

Agnese Lāce, Centre for Public Policy PROVIDUS, Latvija

Smaranda Witec, Association Pro Refugiu, Rumānija

Kultūras ministrija

Projektu un publikāciju atbalsta un līdzfinansē Kultūras Ministrija, projekta līgums Nr.2.5.-11-518.

Šo publikāciju atbalsta Eiropas Savienības programma „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” (2014–2020). Par publikācijas saturu un tajā izteikto viedokli ir atbildīgi tikai tās autori. Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz šajā izdevumā publicēto informāciju.

Šī publikācija ir licencēta atbilstoši “Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0” Starptautiskajai Licencei. Lai apskatītu šo licenci, lūdzu dodieties uz <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> vai rakstiet uz Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Publikāciju sagatavoja:

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2019

Alberta iela 13, 6. stāvs (ieeja no Strēlnieku ielas), Rīga LV-1010

E-pasts: info@providus.lv

Tālrunis: +371 67039252

Bezmaksas lejuplāde: www.providus.lv

SATURS

IEVADS	NEPIECIEŠAMĪBA IEKĻAUT IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS PRINCIPUS BĒGĻU UN MIGRANTU INTEGRĀCIJAS ATBALSTA AKTIVITĀTĒS	5
1. NODAĻA	PAMATTIESĪBU MĀCĪŠANA VALSTS IESTĀŽU UN NEVALSTISKO AKTIERU DARBĪBAS IETVAROS	9
2. NODAĻA	IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS PRINCIPU MĀCĪŠANA KĀ DAĻA NO REAĢĒŠANAS KRĪZES SITUĀCIJĀS	15
3. NODAĻA	IECIETĪBA UN SAVSTARPĒJĀ CIEŅA KĀ DAĻA NO VISPĀRĒJĀ INTEGRĀCIJAS PROCESA	21
4. NODAĻA	IECIETĪBA UN SAVSTARPĒJĀ CIEŅA KĀ DAĻA NO VALODAS MĀCĪBĀM UN KULTŪRAS INTEGRĀCIJAS PASĀKUMIEM	25
5. NODAĻA	IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS MĀCĪŠANA INFORMATĪVAJOS PASĀKUMOS KĀ DAĻA NO IESTĀŽU DARBA AR CITU VALSTU PILSOŅIEM	31
SECINĀJUMI UN IETEIKUMI:	PAMATTIESĪBU NOZĪME INTEGRĀCIJĀ UN TO AKTUALIZĒŠANA	37

IEVADS:

NEPIECIEŠAMĪBA IEKĻAUT IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIENĀS PRINCIPUS BĒĢU UN MIGRANTU INTEGRĀCIJAS ATBALSTA AKTIVITĀTĒS

MIRIANA ILČEVA (MIRIANA ILCHEVA), SANE VAN DE POLA (SANNIE VAN DE POL), DIRKS VANHĒLE (DIRK VANHEULE)

Pēdējos gados paaugstinātas un daudzveidīgākas migrācijas plūsmas ir būtiski ietekmējušas Eiropas valstis un to politikas jomas. Aizvien pieaug atbalsts populistiskiem vēstījumiem, kas izraisījuši bailes un naidīgumu pret „citiem”, un politiskajā retorikā ieviesuši jēdzienus kā „migrantu plūdi”. Šajā kontekstā politikas veidotāju un sabiedrības viedokļa svārstības bieži ietekmē arī politikas jomas, kas attiecas uz patvēruma meklētāju, bēgļu un migrantu iekļaušanos un integrāciju uzņemošajā sabiedrībā.

Integrācija parasti tiek definēta kā divvirzienu vai daudzvirzienu process, kurā gan uzņemošās valsts pilsoņiem, gan arī migrantiem ir dažādas lomas un pienākumi. Tādēļ integrācijas kursiem jāsniedz to dalībniekiem nepieciešamā informācija, jāveicina izpratne par viņiem svarīgiem jautājumiem, kā arī pēc iespējas ātrāk jānodrošina piekļuve pilsoniskajai, politiskajai, sociālajai un kultūras dzīvei. Šobrīd lielākā daļa pakalpojumu, kas tiek nodrošināti migrantu sociālās iekļaušanas jomā, lielā mērā koncentrējas uz valodas mācīšanu un mazākā mērā — uz darba tirgus integrāciju. Netiek darīts gana, lai sagatavotu bēgļus un migrantus saziņai ar iestādēm, palīdzētu viņiem izprasti valsts tiesību aktus, kā arī novērstu un cīnītos pret neiecietību, kas nākusi no uzņemošās sabiedrības vai tiek vērsta pret to. Šajā ziņā īpaši svarīgas ir migrantu zināšanas par viņu pamattiesībām un brīvībām.

Iekļaujot integrācijas politikā jautājumus, kas saistīti ar pamattiesībām un brīvībām, veiksmīgāk tiktu uzrunāti visi sabiedrības locekļi. Pamattiesības un brīvības attiecas uz visām personām, ne tikai migrantiem, tādēļ pamattiesību (netieša) izmantošana liek visiem sabiedrības locekļiem meklēt līdzsvaru starp savstarpējām interesēm. Tādējādi tās palīdz nodrošināt daudz iekļaujošāku pieeju sabiedrības integrācijai.

Pamattiesības ir (1) iekļaujošas, (2) universālas un (3) aptver visu sabiedrību kopumā. Pirmkārt, pamattiesības ir iekļaujošas, un tām ir plaša darbības joma. Tās atšķiras no politiskajām vai sekundārajām tiesībām, kas ir paredzētas tikai konkrētām cilvēku grupām (pilsoņiem, ES pilsoņiem, pastāvīgajiem iedzīvotājiem u.c.). Pamattiesības ir plaši atzītas visā Eiropā ne tikai valstu konstitūcijās, bet arī tādos līgumos kā Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Otrkārt, pamattiesības ir universālas, jo tās daudzās valstīs ir formulētas saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtiem. Tādējādi pamattiesību starpvalstiskais raksturs padara tās par īpaši spēcīgu mehānismu, kas tradicionāli izmantots, lai iestātos pret valstu īstenotām represijām. Treškārt, pamattiesības aptver sabiedrību kopumā un prasa to izmantošanu visu iesaistīto pušu rīcībās. No vienas puses, valstīm un to iedzīvotājiem ir savstarpējie pienākumi vienam pret otru.

1 Šīs vadlīnijas dažkārt atsauksies uz personām, kas lūdz un saņem starptautisko aizsardzību, un citiem (kas likumīgi uzturas valstī) trešo valstu valstspiederīgajiem ar (iepriekš lietotiem) terminiem kā „patvēruma meklētāji”, „bēgļi” un “migranti”, lai šie jēdzieni būtu saprotamāki dažādām auditorijām. Jēdziens “ārzemnieki” arī tiks izmantots, lai apzīmētu visas šīs grupas un ES pilsoņus, kuri piedalās imigrācijas atbalsta aktivitātēs.

Taču tieši tāpat pamattiesības prasa, lai valsts nodrošina un veicina savstarpēju saskarsmi starp tās iedzīvotājiem. Tādējādi pamattiesības ir saistītas ar „vertikālo” cieņu starp valsti un personu un „horizontālo” cieņu starp personām, ko nodrošina valsts.

Pamattiesības un brīvības ir jāņem vērā arī integrācijas politikā, jo tās ir svarīgas līdzcietības un savstarpējās cieņas veicināšanai sabiedrībā. Zināšanas par pamattiesībām, to iespējamiem pārkāpumiem un tiesiskās aizsardzības veidiem būtu jāizmanto gan iestāžu un NVO pakalpojumu sniedzēju darbā katrā situācijā, ieviešot uzņemšanas un integrācijas politiku. Tas nepieciešams, jo papildus saņemtajiem juridiskajiem pakalpojumiem un konsultācijām bēgļiem un migrantiem pašiem jābūt spējīgiem atpazīt viņu pamattiesību pārkāpumus un diskrimināciju, iesniegt par tām sūdzības, un vērsties pie tiesībsargājošajām iestādēm. Taču, ņemot vērā, ka šie aspekti reti tiek iekļauti integrācijas politikā un rīcības plānos, iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem nepieciešams sniegt konkrētas norādes par šiem jautājumiem.

Tieši tādēļ iniciatīva „RACCOMBAT: Rasisma un ksenofobijas novēršana un apkarošana, attīstot ārzemnieku sociālās prasmes” pētīja dalībvalstu pieredzi rasisma, ksenofobijas un citu neiecietības veidu apkarošanā. Tika apskatīti veidi, kā jauniebraucēji tiek iepazīstināti ar tiesību aktiem, sabiedrības tradīcijām un vērtībām, un kā tiek veicinātas zināšanas par attiecīgajām iestādēm un starpkopienu aktivitātēm visā migrantu iepazīšanās, pielāgošanās un integrācijas procesā. Esošo prakšu analīze radīja konceptuālo pamatu šīm vadlīnijām, kuru mērķis ir tādas uzņemšanas un integrācijas sistēmas attīstība, kurā īstenotās aktivitātes tiecas atbalstīt un izglītēt jauniebraucējus, lai viņi nepieļautu naidīgu un neiecietīgu rīcību no nevienas integrācijas procesā iesaistītas puses, kā arī atpazītu un apkarotu diskrimināciju, izmantojot galvenos valsts piedāvātos tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

Vadlīnijas ir paredzētas:

- valsts un nevalstiskajiem integrācijas atbalsta pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, integrācijas kursu nodrošinātājiem), citām valsts iestādēm, specializētām NVO, kā arī sākotnējo valodas un integrācijas pasākumu īstenotājiem, kuri tiks iepazīstināti ar inovatīviem veidiem, kā uzlabot pašreizējos integrācijas atbalsta pakalpojumus un kuri tiks motivēti savā darbā pilnvērtīgi iekļaut pilsoniskās izglītības elementus. Iepazīstinot integrācijas mērķa grupas ar leksiku un zināšanām par valsts pārvaldes iestādēm, galvenajiem tiesību aktiem, kā arī valsts tradīcijām un vērtībām, būs vieglāk veicināt pilnīgu neiecietību pret naida un diskriminācijas izpausmēm neatkarīgi no tā, vai tās tiek vērstas pret uzņemošā valsts kopienām vai pret citu valstu pilsoņiem;

- citām ieinteresētajām pusēm un politikas veidotājiem migrācijas un integrācijas jomā - valsts, reģionālajām un pašvaldību iestādēm, kas ir atbildīgas par migrāciju, tieslietām, iekšlietām vai sociālo labklājību un kam ir jāiekļauj integrācijas politika un pasākumi attiecīgajos politikas portfeļos vai sniegtajos pakalpojumos. Šīs vadlīnijas sniedz papildu informāciju par to, cik liels potenciāls var būt valodas un integrācijas pasākumiem, kas vērsti uz naida un neiecietības novēršanu;

- uzņemošajai sabiedrībai un citu valstu pilsoņiem, kuri plāno iepazīties ar labo praksi integrācijas jomā, lai sekmētu viņu iespējas to pārņemt un palielinātu atbalstu starpkopienai iniciatīvām, kas iestājas par pamattiesībām un neiecietības novēršanu.

Šīs vadlīnijas aptver veidus, kā zināšanas par pamattiesībām iekļaut vairākos kontekstos: iestāžu un NVO darbā saskaņā ar dažādiem modeļiem visā Eiropas Savienībā (1. nodaļa), kā daļu no reaģēšanas krīzes situācijās (2. nodaļa), jau sekmīgi iedibinātos integrācijas atbalsta pasākumos (3. nodaļa), valodas un integrācijas kursus (4. nodaļa), un ikdienas darbā ar ārvalstniekiem, patvēruma meklētājiem un bēgļiem tiesībaizsargājošajās iestādēs, tiesu sistēmā un citās iestādēs (5. nodaļa). Taču praktisku progresu nav iespējams panākt, ja iniciatīvas netiek īstenotas arī politikas veidošanas līmenī, tādēļ ekspertu komanda vadlīnijās iekļāvusi arī savus secinājumus un rīcībpolitikas ieteikumus. Turklāt, pielikumā ir aprakstīti labās prakses piemēri informāciju par pamattiesībām iekļaušanai integrācijas atbalsta pasākumos.

ACTISME HUMAN
SHERA WHEELER

TRIGONOMETRIE

1. NODAĻA: PAMATTIESĪBU MĀCĪŠANA VALSTS IESTĀŽU UN NEVALSTISKO AKTIERU DARBĪBAS IETVAROS

IZABELLA MEIERE (ISABELLA MEIER), MIRIANA ILČEVA (MIRIANA ILCHEVA)

VALSTS VADĪTS MODELIS

Pētījumi ir identificējuši valodas un integrācijas kursu mācību modeļus, kurus vada un kuros par pamattiesību zināšanu iekļaušanu valodas mācībās un integrācijā lemj valsts.

Valsts vadītas sistēmas nosaka tiesiskās attiecības starp valsti kā pakalpojumu sniedzēju un citu valstu pilsoņiem kā pakalpojumu saņēmējiem, kam raksturīgas kopīgas tiesības un pienākumi. Piemēram, Austrijas Integrācijas likums² paredz, ka integrācija ir divpusējs process, kurā valstij ir pienākums sistemātiski piedāvāt integrācijas pasākumus, savukārt atbalsta saņēmējiem ir pienākums efektīvi tos izmantot. Integrācijas likums arī uzliek par pienākumu mērķa grupai parakstīt Integrācijas deklarāciju. Jauniebraucēji ar savu parakstu apliecina, ka viņi pieņems Austrijas tiesiskās un sabiedriskās kārtības pamatvērtības, piemēram, reliģisko brīvību un tiesiskumu, un ka viņi apzinās, ka viņiem var tikt piemērotas sankcijas saskaņā ar likumu³, ja viņi pārkāps šīs valsts vērtības. Turklāt Integrācijas deklarācijā paredzēts, ka mērķa grupai ir jāpiedalās un sekmīgi jāpabeidz visi integrācijas pasākumi, piemēram, valodas, integrācijas un sabiedrības vērtību kursi.

Valsts vadītas sistēmas deleģē valsts iestādēm pienākumu nodrošināt valodas un integrācijas kursus. Tāpat valsts iestādēm ir pienākums izstrādāt valodas kursu mācību programmu. Pēc tam privātās pakalpojumu sniedzēju organizācijas, kurām valsts iestādēs deleģējušas pakalpojumu sniegšanas funkciju, piedāvā valodas kursus un pielieto valsts izstrādāto mācību programmu praksē.

Tāpat valsts iestādēm ir pienākums uzraudzīt citu valstu pilsoņu integrāciju un ziņot sociālās labklājības iestādēm, Federālajai Ārlietu un patvēruma aģentūrai un Federālajai Administratīvajai tiesai par to, cik lielā mērā personas piedalījās vērtību un integrācijasursos un tos veiksmīgi pabeidza.

---

2. Austrija, Integrācijas likums, (Bundesgesetz zur Integration rechtmäßig in Österreich aufhaltiger Personen ohne österreichische Staatsbürgerschaft – Integrationsgesetz, IntG), BGBl. I Nr. 68/2017, pēdējo reizi grozīja BGBl. I Nr. 37/2018, pieejams šeit: www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009891.

3. No soda naudām un ieslodzījuma termiņiem līdz tiesībām uz dzīvesvietu atņemšanai.

Galvenā priekšrocība šādai sistēmai ir pakalpojuma pieejamība. Valsts iestādes var privātajām pakalpojumu sniedzēju organizācijām kursos dot uzdevumu mācīt par pamattiesībām. Šo kursu obligātais raksturs (tostarp sankcijas pret dalībniekiem, kuri nenokārto eksāmenus)⁴ nodrošina, ka visiem citu valstu pilsoņiem (personas, kurām vajadzīga starptautiskā aizsardzība, un citi trešo valstu valstspiederīgie) ir iespēja iepazīties ar kursu saturu. Turklāt šī sistēma nodrošina vienotu un saskaņotu vērtību un integrācijas kursu kopumu. Visi citu valstu pilsoņi iegūst vienlīdzīgu informāciju, un kursi tiek veidoti pēc vienas programmas un metodēm visā valstī. Tieši valodas un integrācijas kursu saskaņota un vienota ieviešana ir viena no galvenajām institucionalizētu modeļu priekšrocībām, un šādu pieeju ir ieteicams pielietot, neatkarīgi no izmantotā modeļa veida.

Taču šo sistēmu ierobežo nepietiekama ar pamattiesībām saistītās informācijas iekļaušana kursu saturā, jo īpaši saistībā ar rasismu, ksenofobiju un ar to saistīto neiecietību. Valsts līmenī izstrādātās integrācijas pamatnostādnes, kas atspoguļojas valodas un vērtību kursu mācību programmās, var uztvert citu valstu pilsoņus kā pienākumu pildītājus vai iespējamus „Rietumu” pamatvērtību un tiesību pārkāpējus. Arī pētījumu rezultāti liecina, ka valsts vadītie modeļi rada risku izveidot integrācijas kursus kā līdzekli, lai novērstu pamatvērtību pārkāpumus. Tādējādi šie integrācijas pakalpojumi, iespējams, neņem vērā arī mērķa grupas dalībnieku kā iespējamo tiesību pārkāpumu upuru perspektīvu, un mērķa grupa var nebūt (efektīvi) apguvusi zināšanas, kā cīnīties pret rasismu, ksenofobiju un ar to saistīto neiecietību.

Lai efektīvi informētu mērķa grupu, integrācijasursos ir ieteicams uztvert grupas dalībniekus gan kā tiesību turētājus, gan pienākumu pildītājus. Pretējā gadījumā informācijas sniegšana tiesību turētājiem par to pamattiesībām ir atkarīga no katra kursa pasniedzēja uzņēmības. Pierādījumi liecina, ka kursu laikā mērķa grupas dalībnieki uzdod ar pamattiesībām saistītus jautājumus. Taču vienlaikus, kursu pasniedzēji ne vienmēr ir pietiekami labi informēti, lai uz šiem jautājumiem atbildētu. Līdz ar to, valodas pasniedzēji bieži lūdz atbalstu un informāciju par cilvēktiesībām kopumā, kā arī par tiesību aktiem saistībā ar aizsardzību pret vardarbību, cietušo atbalsta pakalpojumiem, palīdzības saņemšanas mehānismiem un līdzīgiem jautājumiem. Tāpēc pakalpojuma sniedzējiem ir ļoti ieteicams mērķa grupai sniegt informāciju un materiālus par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem un pakalpojumiem, savukārt atbildīgajām valsts iestādēm ir ieteicams piedāvāt kursu pasniedzējiem pamatinformāciju par juridiskajiem un cilvēktiesību jautājumiem. Tādā veidā kursu pasniedzēji būtu gatavi citu valstu pilsoņiem sniegt arī informāciju par specializētajām NVO, diskriminācijas novēršanas birojiem vai migrantu konsultāciju aģentūrām, ar kurām kursu dalībniekiem sazināties, ja pasniedzēji nespēj pilnībā atbildēt uz viņu jautājumiem.

Konceptuālajā līmenī — izstrādājot mācību programmu — ir ieteicams noteikt skaidras robežas starp sabiedrības vērtībām, uzvedības noteikumiem un ideālu uzvedību. Kursu saturam būtu jāatspoguļo patiesā situācija ikdienā (piem., dzimumu līdztiesība ir sabiedrības vērtība, bet tā vēl nav empīrisks fakts), lai tā būtu mērķa grupai ticama. Izstrādājot mācību programmu, mērķa grupa jāuztver ne tikai kā potenciāls sociālo vērtību, piemēram, dzimumu līdztiesību, izmantotājs, bet arī kā potenciāls cilvēktiesību pārkāpumu upuris (ko pastrādā uzņemošās sabiedrības pārstāvji).

---

4. *Beispielfragen Werte- und Orientierungswissen A2*

https://www.integrationsfonds.at/fileadmin/user_upload/Beispielfragen_Werte_und_Orientierung_A2.pdf

https://www.integrationsfonds.at/fileadmin/user_upload/Beispielfragen_Werte_und_Orientierung_B1.pdf

Vēl viens problemātisks aspekts ir valsts institūcijas, kas nodrošina integrācijas un valodas kursu mācību programmu, kam dots uzdevums veicināt un uzraudzīt mērķa grupas ātru integrāciju (t. i., asimilāciju). Taču viņiem nav uzdevums nodrošināt pietiekamu informāciju, lai aizsargātu (potenciālos) rasisma, ksenofobijas un neiecietības upurus. Līdz ar to institūcijas nevar piedāvāt konsultācijas saistībā ar diskrimināciju rases vai etniskās piederības dēļ, ksenofobiju un neiecietību. Šādu institucionālo informācijas trūkumu kompensē NVO un konsultāciju dienesti, kas specializējas šajos jautājumos un ir atbildīgi par informācijas, kā arī palīdzības sniegšanu upuriem. Taču viņi bieži nevar efektīvi piekļūt mērķa grupai, jo tai nav obligāti jāizmanto konsultāciju pakalpojumi, kas pielāgoti tās dalībnieku vajadzībām. Turklāt, ņemot vērā ierobežoto budžetu, kas NVO pieejams informācijas sniegšanai, migrantu kopienās trūkst zināšanu par šādu pakalpojumu pieejamību. Valsts vadīto obligāto kursu nodrošinātājiem savukārt ir piekļuve mērķa grupai, jo dalībaursos ir obligāta, taču viņiem nav uzdevums stiprināt mērķa grupas zināšanas par rasismu, ksenofobiju un neiecietību. Tāpēc paredzams, ka cieša sadarbība starp iestādēm un NVO sekmēs veiksmīgāku mērķa grupas informēšanu. Valsts valodas un integrācijas kursu nodrošinātājiem ir ieteicams sniegt šādu informāciju pašiem vai ieteikt vērsties pie kompetentajām NVO, un tādējādi veicināt to piekļuvi mērķa grupai.⁵

Vēl viens veiksmīgs modelis ir individuālo konsultāciju pakalpojuma nodošana valsts integrācijas kursu nodrošinātājam. Šāds modelis tiek piedāvāts Vīnē. Visiem jauniebraucējiem ir pienākums reģistrēties Vīnes pašvaldības Imigrācijas un pilsonības departamentā, kas viņiem iesaka sākotnējo informāciju iegūt „START Wien” konsultāciju centros. Šis projekts cieši sadarbojas ar vairākiem konsultāciju centriem Vīnē un piedāvā jauniebraucējiem iegūt palīdzību un papildus informāciju tieši šajos centros. Tādējādi - ja iestāžu vadītajos valodas un integrācijasursos neizdodas efektīvi iekļaut informāciju par pamattiesībām, ieteicams jauniebraucējus mudināt vērsties pie kompetentajām NVO.

---

5. Nākamajā nodaļā ir minēti citi argumenti par NVO pakalpojumu iekļaušanu valodas un integrācijas programmās. Šo pieredzi, kas gūta NVO vadītajos modeļos, var izmantot arī valsts vadītajās sistēmās.

NVO VADĪTS MODELIS

Līdztekus valsts vadītajam modelim (lielākoties attīstītākās sistēmās) vairākās dalībvalstīs darbojas integrācijas pakalpojumu sniegšanas modelis, kuru ieviešanu veic tieši NVO. Šādi modeļi parasti ir valstīs, kurās imigrācijas apjoms kādā brīdī ir pārsniedzis iestāžu spēju nodrošināt pienācīgu sākotnējo uzņemšanu un integrācijas atbalsta pasākumus, vai arī nav bijušas iedibinātas integrācijas programmas. NVO un citām nevalstiskām struktūrām šajās valstīs bija jāuzņemas integrācijas pakalpojumu vadība, lai nodrošinātu patvēruma meklētājiem vai bēgļiem īstermiņā un vidējā termiņā nepieciešamo integrācijas atbalstu līdz valsts un pašvaldību institūcijas ieguva papildu kapacitāti.

NVO vadītajam integrācijas modelim ir vairākas priekšrocības, īpaši saistībā ar juridisko un institucionālo pamattiesību zināšanu apgūšanu, kas dalībvalstīm būtu jāņem vērā, jāatbalsta un jāveicina.

NVO, kuras strādā uzņemšanas un integrācijas jomā, ir pierādījušas, ka spēj strādāt elastīgi, kas tām ir ļāvis pielāgot integrācijas kursu saturu dažādām mērķa grupām. Vairākos gadījumos, tostarp Bulgārijas pieredzē, kursi ir pielāgoti bērnu, pusaudžu, sieviešu (ar maziem bērniem) vajadzībām, nodrošinot piemērotus mācību materiālus, skolotājus un metodes, kā mērķa grupai nodot zināšanas par pamattiesībām. NVO parasti vēlas izvairīties no universāliem risinājumiem un ir gatavas piedāvāt katram atbalsta saņēmējam tādu saturu un formātu, kas atbilst viņu vajadzībām — lekcijas, individuālās vai grupu (jautājumu un atbilžu) nodarbības, kā arī citas interaktīvas mācību metodes.

NVO eksperti parasti izveido uz uzticību balstītas attiecības ar dažādām patvēruma meklētāju, bēgļu un migrantu grupām, tādējādi veicinot dalīšanos ar informāciju par nauda un diskriminācijas gadījumiem un palīdzot cietušajiem atbilstoši un jēgpilni uz šiem gadījumiem reaģēt. Vairākos gadījumos citu valstu pilsoņi dod priekšroku runāt par savām problēmām ar NVO pārstāvjiem, nevis iestāžu amatpersonām, jo viņos ir iesakņojušās bailes par iespējamām institucionālām sekām vai negatīvu ietekmi uz patvēruma procedūras rezultātu, īpaši gadījumos, kad iestādes iepriekš pret mērķa grupu ir izturējušās diskriminējoši. Tāpēc NVO, piedāvājot integrācijas atbalstu, var neitralizēt un labot šādu iespaidu par valsts un pašvaldību iestādēm.

NVO ir padziļinātas zināšanas par jaunākajām tendencēm un rīkiem ārzemnieku pamattiesību aizsardzībā, proti, par mehānismiem sūdzību iesniegšanai dažādās valsts un pārvalstu iestādēs, to iesniegšanu dažādās valodās un izmantojot elektroniskos līdzekļus, kā arī par tendencēm administratīvajā un tiesu praksē un atšķirībām ar bēgļiem vai cita veida migrantiem saistītos jautājumos. No otras puses, NVO ir plaša starptautiskā pieredze un zināšanas par veiksmīgu un neveiksmīgu pamattiesību aizsardzības pieredzi Eiropā un visā pasaulē, kas ļauj šīm organizācijām izmantot tikai to pieredzi, kuru iespējams pielāgot savas valsts apstākļiem un balstoties uz kuru iespējams ierosināt iestādēm nepieciešamās reformas.

Lai novērstu grūtības, ar kurām nākas saskarties valsts vadītajā modelī (skatīt iepriekšējo nodaļu), NVO visbiežāk piedāvā tiešu saikni starp izglītojošiem un individuālo konsultāciju pasākumiem juridiskajos un cita veida atbalsta jautājumos.

Vienlaikus šādā NVO vadītajā modelī var rasties arī dažas grūtības, kas var kavēt savlaicīgu un atbilstošu reaģēšanu uz citu valstu pilsoņu integrācijas vajadzībām.

Politiskās svārstības var negatīvi ietekmēt gan valsts integrācijas politiku, gan valsts attiecības ar NVO, kā rezultātā var rasties virkne praktisku problēmu organizāciju darbā. NVO bieži sūdzas par sporādisku piekļuvi patvēruma meklētājiem un citām migrantu kopienām, savukārt valdības, kas ir noskaņotas pret migrantiem, var būtiski kavēt šādu organizāciju darbu un pat apsūdzēt tās nelegālās migrācijas atbalstīšanā. Tādējādi citu valstu pilsoņi uz nenoteiktu laiku var palikt bez integrācijas pakalpojumiem, kas var ievērojami ietekmēt viņu uzturēšanos un adaptāciju uzņemošajās valsts sabiedrībā. No otras puses, organizācijas var nebūt objektīvas dažādu politisko interešu dēļ, ko var ietekmēt to finansiālie atbalstītāji un citas iesaistītās puses.

NVO darbības dinamika, jo īpaši krīzes situācijās, var maldināt valstis, liekot tām atteikties no savu tiesību aktos noteikto integrācijas funkciju pildīšanas un nenodrošināt integrācijas infrastruktūrai vajadzīgos cilvēkresursus, finansiālo un institucionālo kapacitāti. Iespējams, ka nav arī pieejams sistemātisks novērtējums par to, kādas darbības būtu jāveic valstij un kādi pakalpojumi būtu jānodrošina ārpakalpojumu sniedzējiem ar atbilstošu un ilgtspējīgu valsts finansējumu.

Tāpat dažādi NVO projekti un ad hoc iniciatīvas var nesekot tiem integrācijas politikas virzieniem, ko uzstādījusi valsts sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm. Aktivitāšu pārklāšanās, jo īpaši projektu finansēšanas dēļ, arī var mazināt to efektivitāti un ietekmi. Vienlaikus sadarbība un koordinācija bieži vien var būt atkarīga no personīgiem kontaktiem, un tai var trūkt mehānismi organizāciju darbības nepilnību novēršanai.

Tāpēc ir vajadzīgi kopīgi centieni un saikne starp valsts vadīto un NVO izveidoto modeli. Šīs saiknes dažādie aspekti ir aplūkoti nākamajās nodaļās, kā arī secinājumu un ieteikumu sadaļā vadlīniju beigās.

**MADE IN
CRISIS**

2. NODAĻA: IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS PRINCIPU MĀCĪŠANA KĀ DAĻA NO REAĢĒŠANAS KRĪZES SITUĀCIJĀS

DESPINA KONTORIZO (DESPOINA KONTORIZOU)

KĀPĒC IEKĻAUT ZINĀŠANAS PAR PAMATTIESĪBĀM REAĢĒŠANAS PASĀKUMOS KRĪZES SITUĀCIJĀS?

Pirmais elements, kas jāprecizē, lai risinātu šo jautājumu, ir tā dēvētais „krīzes konteksts”, un tas, cik lielā mērā tā ilgums un mērogs var mainīties atkarībā no konkrētiem krīzes situācijas apstākļiem.

Ja jēdziens „krīze” attiecas uz konkrētu brīdi — t.i., patvēruma meklētāju ierašanos valsts teritorijā vai viņu reģistrācijas procesu kompetentajās iestādēs (policijā, patvēruma dienestā) — tad, to izmantojot, tiek runāts par konkrētu laika periodu, kurā jāpaspēj paveikt ļoti daudz. Šajā laika posmā galvenās prioritātes ir nodrošināt personu drošību, ārkārtas situāciju gadījumā nosūtīt šīs personas uz valsts slimnīcām vai nodrošināt tām nepieciešamos veselības aprūpes pakalpojumus un atrast tām mājokli (bēgļu nometnēs, mājokļu programmu ietvaros vai citādi). Tādēļ pirmajās dienās pēc ierašanās jauniebraucējiem sniegt zināšanas par pamattiesībām var būt īpaši sarežģīti, ņemot vērā viņu vispārējo stāvokli (fizisko un garīgo veselību, vai iespējamu PTSS, kas radies ceļojuma laikā) un no tā izrietošu ierobežotu spēju uzņemt jaunu informāciju. Tāpēc efektīvāk būtu ierobežot informācijas sniegšanu šajās dienās un informēt jauniebraucējus tikai par pašu svarīgāko līdz brīdim, kad viņi ir pielāgojušies jaunajiem dzīves apstākļiem un viņu pamatvajadzības ir nodrošinātas.

Tādos gadījumos kā Grieķijā, kur laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam krīzes konteksts tika pagarināts mēnešiem vai pat gadiem uz priekšu, integrācijas atbalsta nodrošināšana visa šī perioda garumā tika uzskatīta par greznību un atstāta novārtā, tādējādi nākotnē padarot to par būtisku izaicinājumu. Ja ilgu laiku jauniebraucējiem trūkst pamatinformācijas par viņu tiesībām, tas var izraisīt apmulsumu, kā arī novest pie sociālekonomiskās iekļaušanās trūkuma un noslēgtu kopienu veidošanās. Vienlaikus Grieķijā naidīguma un vardarbības gadījumi notika ne tikai starp uzņemošo kopienu un jauniebraucējiem, bet arī starp migrantiem un bēgļiem ar dažādu etnisko izcelsmi un reliģisko piederību.

Tādēļ vidēja termiņa reaģēšanas stratēģijā nepieciešams iekļaut informāciju par pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu, it īpaši attiecībā uz citu valstu pilsoņiem, kas nāk no dažādām sociālkulturālām vidēm. Ideāla sistēma jauniebraucējiem palīdz pielāgoties viņu jaunajai videi un pakāpeniski pārvarēt grūtības, kas saistītas ar viņu tiesību un pienākumu izpratni jau integrācijas procesa sākotnējā posmā. Šis process palīdz novērst nepatīkamas situācijas un pamattiesību pārkāpumus jauniebraucēju ģimenēs un ārpus tām, kā arī izvairīties no neiecietīgas rīcības neatkarīgi no tā, vai tās nāk no uzņemošās valsts kopienas vai tiek vērsta pret to.

Lai novērstu pārpratumus, kas varētu rasties saskarsmē ar vietējiem iedzīvotājiem, draugiem, darba devējiem un pilsonisko sabiedrību (skolā, darba vietā vai citos socializēšanās forumos), kopējā integrācijas procesā jāiekļauj ar iecietību un savstarpējo cieņu saistīti mācību elementi. Šāda veida mācības varētu palīdzēt jauniebraucējiem iegūt labāku izpratni par sociālkulturālo kontekstu, kuram viņiem (un viņu ģimenēm) būs jāpielāgojas, sekmējot jauniebraucēju integrāciju un izpratni par pamattiesībām. Turklāt šīm mācībām ir divējāda iedarbība - tās dod iespēju patvēruma meklētājiem, bēgļiem un migrantiem izvairīties no iespējamās diskriminācijas, kā arī labāk apzināties savus pienākumus attiecībā uz savstarpējo cieņu un iecietību pret citiem. Tas ir būtiski, lai nodrošinātu raitu integrācijas procesu, tādēļ tam ir jāpiešķir augsta prioritāte tiklīdz ir nodrošinātas iepriekš aprakstītās pamatvajadzības, un trešo valstu valstspiederīgie ir gatavi turpināt integrācijas procesu, kā arī attīstīt savu autonomiju ar stabilu pamatu „zem kājām”.

KUR IEKĻAUT IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS PRINCIPUS KRĪZES REAĢĒŠANAS CIKLĀ?

Nav ideāli piemērota brīža, kad krīzes reaģēšanas ciklā iekļaut mācības par iecietību un savstarpējo cieņu, it īpaši ņemot vērā, ka to efektivitāte ir atkarīga no dažādiem faktoriem - vispārējā veselības stāvokļa, mājokļa pieejamības, juridiskā statusa, personas izglītības, u.tml. Šie faktori ietekmē citu valstu pilsoņu motivāciju un spēju strādāt pie tā, lai iekļautos savā jaunajā vidē. Tomēr zemāk ir identificētas dažas vispārējas tendences attiecībā uz veiksmīgu mācību laika izvēli.

UZŅEMŠANAS LAIKĀ: ĪSI IEPAZĪSTINĀT AR GALVENAJĀM PAMATTIESĪBĀM, IZSNIEDZOT INFORMATĪVUS BUKLETUS UN ORGANIZĒJOT IEVADLEKCIJAS UN DISKUSIJAS

Ņemot vērā nepieciešamību patvēruma meklētāju integrācijas procesā iekļaut informāciju par pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu, pirmo informatīvo bukletu varētu izveidot un izplatīt laikā, kad personas uzsākt patvēruma procesu, piemēram, atbildīgajās iestādēs, kā arī uzņemšanas un reģistrācijas procesā — nometnēs vai izmitināšanas centros. Turklāt uzņemšanas posmā varētu iekļaut ievadlekcijas, sniedzot būtiskāko informāciju par tām pamattiesībām, kas ir svarīgākās – piemēram, saistītas ar veselības aprūpi, mājokļa pieejamību, patvēruma tiesību aktiem un citiem juridiskiem jautājumiem.

IZMITINĀŠANAS LAIKĀ: INFORMATĪVĀS SARUNĀS UZSVĒRT PAMATTIESĪBU SAISTOŠO RAKSTURU

Kolidz patvēruma meklētāji un bēgļi ir izmitināti, savstarpējās cieņas, iecietības un pamattiesību jēdzienus var iekļaut citās vispārējās vadlīnijās un noteikumos, kas tieši saistīti ar viņu izvietojumu un izmitināšanu. Taču šo jautājumu iekļaušanai būtu jābūt plašākai kā „vienas patiesības” uzspiešanai - tos būtu jāapspriež atklātā dialogā, kurā var iesaistīties visi mērķa grupas pārstāvji, jo tas nodrošinātu gan tiesību, gan pienākumu iekļaušanu uzturēšanās regulējumā kā obligātu priekšnoteikumu līdzaspastāvēšanai. Šāds dialogs kalpotu kā pamats tālākām mācībām un nodrošinātu veiksmīgam integrācijas procesam nepieciešamo pamattiesību perspektīvu. Tāpat informatīvās sarunas šajā posmā var ietvert detalizētāku informāciju par izglītību (valodu), darba tirgus integrāciju, diskrimināciju un rasismu, demokrātiju un cilvēktiesībām u.tml.

INTEGRĀCIJAS LAIKĀ: PADZIĻINĀTĀKA PIEEJA

Kad patvēruma meklētājiem un bēgļiem ir nodrošināts mājoklis, viņi var pievērst lielāku uzmanību nākotnei. Šajā brīdī labi attīstīt šīs grupas zināšanas par pamattiesībām, un pakāpeniski tās sasaistīt ar citiem integrācijas procesam nozīmīgiem tematiem kā darba tirgu vai dzimumu līdztiesību, organizējot dažāda veida integrācijas kursus, valodas kursus, multikulturālus tematiskos pasākumus, grupu diskusijas, kultūras vietu vai iestāžu apmeklējumus u.c..

Vienlaikus svarīgi atcerēties, ka atkarībā no bēgļu izcelsmes valsts viņiem var atšķirties zināšanu līmenis un uzskati par cilvēku pamattiesībām, tādēļ mācībās jāņem vērā dažādu grupu sociālkulturālās īpašības.

ATKARĪBĀ NO KRĪZES REAĢĒŠANAS POSMA, INFORMĀCIJU PAR PAMATTIESĪBĀM VAR SNIEGT DAŽĀDI INTEGRĀCIJAS PROCESA DALĪBNIKI

Piemēram, patvēruma pieprasījumu reģistrēšanas laikā patvēruma dienesta vai citu kompetento iestāžu pārstāvji var izsniegt personām bukletus ar pamatinformāciju vai pārliecināties, ka mērķa grupa saņem pietiekamu informāciju ievadlekciju laikā.

NVO darbinieki, piemēram, mentori vai sociālie darbinieki, var uzņemties vadīt informatīvas nodarbības, individuālās un grupu diskusijas, kā arī iekļaut pamattiesības un savstarpējo cieņu kā svarīgus priekšnoteikumus savos uzņemšanas ceļvežos un mājokļu līgumos. Papildus tam, pašvaldību sociālajos dienestos jābūt izglītotam personālam, kas, saskaroties ar bēgļiem, ad hoc formā var sniegt ieteikumus un atbildes uz jautājumiem.

Vienlīdz svarīga ir arī vietējo bēgļu vai migrantu kopienu dalība šajās mācībās, jo tām bieži ir pieredze, tieša saskarsme un uz uzticēšanos balstītas attiecības ar patvēruma meklētājiem, kā arī plašs kontaktu tīkls, caur kuru tās var sasniegt lielu daļu vietējo iedzīvotāju.

KĀDUS FORMĀTUS IZMANTOT, LAI IEKĻAUTU ZINĀŠANAS PAR PAMATTIESĪBĀM REAĢĒŠANAS PASĀKUMOS KRĪZES SITUĀCIJĀS?

Efektīvs veids, kā sniegt patvēruma meklētājiem un bēgļiem svarīgu informāciju par pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu, būtu izmantot trīs soļu procesu, kas balstīts uz specializētiem informatīviem materiāliem.

Pirmkārt, nepieciešama vispārēja prezentācija par pamattiesību nozīmi Eiropā: īss kopsavilkums par to, ko nozīmē pamattiesību jēdziens, ko tas ietver, kāpēc patvēruma meklētājiem un bēgļiem ir svarīgi saprast šīs tiesības, uz kurām personām tās attiecas, un kā tās tiek īstenotas gan ES, gan arī nacionālā līmenī. Plašākas zināšanas par pamattiesību filozofiju, kā arī iecietības un savstarpējās cieņas jēdzieniem, var apskatīt, izmantojot bukletus mērķa grupas valodā ar vienkāršotām ilustrācijām, kuras spēj mērķa grupas pārstāvjus iepazīstināt ar tās valsts juridisko regulējumu, kurā viņi tagad dzīvo.

Otrkārt, izmitināšanas vietās sociālie darbinieki, NVO, juristi vai iestāžu pārstāvji var piedāvāt personalizētas sarunas un diskusijas. Piemēram, bēgļu nometnēs, kur savstarpējā intimitāte ir ierobežota un to iedzīvotāji bieži izjūt bailes vai nedrošību, var organizēt tematiskas diskusijas, kuras vada apmācīti profesionāļi. To uzmanības centrā var būt konkrētas mērķa grupas, tā palīdzot veicināt drošāku un uz savstarpējo uzticēšanos balstītu vidi. Vienlaikus tas ļautu patvēruma meklētājiem paust iespējamās bažas, savstarpējās nesaskaņas vai citas līdzīgas sajūtas.

Pēdējais, trešais solis būtu veikt padziļinātu dažādu gadījumu izpēti un apskatīt konkrētus piemērus no patvēruma meklētāju un bēgļu ikdienas, lai parādītu, kā pamattiesību principi tiek īstenoti praksē. Šādas iniciatīvas varētu organizēt integrācijas pakalpojumu ietvaros (valodas kursi, kultūras pasākumos, informatīvās nodarbībās par dažādām tēmām un skolu diskusijās), kurus vada attiecīgie speciālisti vai iestāžu pārstāvji un sociālie dienesti vietējā līmenī. Lomu spēles un simulācijas vingrinājumi var būt noderīgi, lai veicinātu personu izpratni par pamattiesībām dažādās ikdienas situācijās un iegūtu praktisku pieredzi to aizstāvībā. Bēgļi, kas ir veiksmīgi atsākuši savu dzīvi un jau sāk domāt par savu un savu bērnu nākotni uzņemošajā valstī, visdrīzāk iesaistīsies šādās aktivitātēs, jo tās ļaus viņiem veiksmīgāk iesaistīties vietējā sabiedrībā un veicinās labāku ikdienas saskarsmi starp viņiem un uzņemošo sabiedrību.

3. NODAĻA: IECIETĪBA UN SAVSTARPĒJĀ CIEŅA KĀ DAĻA NO VISPĀRĒJĀ INTEGRĀCIJAS PROCESA

SANNE VAN DE POLA (SANNE VAN DE POL), DIRK VANHEULE (DIRK VANHEULE)

KĀPĒC IEKĻAUT PAMATTIESĪBU ZINĀŠANAS VISPĀRĒJĀ INTEGRĀCIJAS PROCESĀ?

Iecietību un savstarpējo cieņu vislabāk var veicināt, integrācijas politikā iekļaujot ar pamattiesībām un brīvībām saistītas iniciatīvas. Integrācijas politika Eiropā šodien strauji attīstās, un pamattiesības un brīvības aizvien vairāk tiek uzskatītas par svarīgu šīs politikas stūrakmeni. Tomēr ir identificēti divi vispārēji trūkumi, kas pastāv pat valstīs ar senām integrācijas politikas izstrādes tradīcijām. Pirmkārt, integrācijas politika mēdz pastiprinātu uzmanību pievērst un ikdienas diskursā bieži tikt uzskatītai tikai par jauniebraucēju un minoritāšu jautājumu. Savukārt uzņemošā sabiedrība (gan vietējie iedzīvotāji, gan jau valstī esošās migrantu kopienas) bieži tiek atstātas novārtā. Taču integrācija būtu jāuztver kā vispārējs process, kas ietver un iesaista ikkatru sabiedrības pārstāvi - gan pilsoņus, gan arī pārējos valsts iedzīvotājus. Otrkārt, integrācijas politikas praktiskajā izpildē pamattiesības bieži nav iekļautas. Lai gan parasti šādas tiesības tiek virspusīgi pieminētas kā integrācijas politikas pamats, daudz svarīgāka jābūt to īstenošanai praktiskā līmenī. Tādēļ integrācijas politikā ir nepieciešams detalizēts skaidrojums par to, kā (pamat)tiesības var izmantot katra persona neatkarīgi no viņu izcelsmes vai pilsonības statusa.

Šo vadlīniju ievadā jau minēts, kā pamattiesības var sekmēt integrācijas politiku. Ar pamattiesību un brīvību iekļaušanu integrācijas politikā tiek risināti jautājumi saistībā ar plašu sabiedrības daļu. Taču vēl svarīgāk - pamattiesību izmantošana (netieši) pieprasa visiem sabiedrības locekļiem meklēt savstarpējo interešu līdzsvaru. Tieši tādēļ tālāk šajā nodaļā aprakstīti veidi, kā pamattiesības un brīvības sabiedrībā pastāvīgi līdzsvarot.

Lielākajā daļā gadījumu pamattiesībām ir ierobežojumi, un tās pieprasa rast līdzsvaru starp to personu interesēm, kuras šīs tiesības izmanto, un pārējo sabiedrības locekļu interesēm. Šo ideju ilustrē piemērs, kas ņemts no Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk — Eiropas Cilvēktiesību konvencija, ECK).⁶ Konvencijā iekļautas tikai dažas absolūtās tiesības, piemēram, spīdzināšanas aizliegums. Neviens nekādā gadījumā nedrīkst šīs cilvēku tiesības pārkāpt. Savukārt lielākā daļa citu ECK iekļauto tiesību ir relatīvās tiesības, piemēram, tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, domu, pārliecības un ticības brīvība, izteiksmes brīvība, kā arī pulcēšanās un biedrošanās brīvība. Šīs tiesības nav absolūtas, bet gan relatīvas, un tās noteiktos apstākļos var ierobežot. Panti, kuros iekļautas šīs tiesības, ietver arī citus punktus, kas atrunā šo tiesību ierobežošanu ar noteikumu, ka tas notiek samērīgi, lai sasniegtu noteiktus mērķus sabiedrības interesēs. Piemēram, 9. panta pirmajā punktā ir teikts, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības uz domu, pārliecības un ticības brīvību. Šīs tiesības ietver brīvību mainīt savu reliģisko piederību vai ticību un nodoties savai reliģijai vai pārliecībai gan vienatnē, gan

6. *Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, parakstīta 1950. gada 4. novembrī, stājusies spēkā 1953. gada 3. septembrī, 9. pants Domu, pārliecības un ticības brīvība.*

arī kopā ar citiem, un to darot dažādos veidos – publiski vai privāti lūdzoties, izpildot reliģiskas vai rituālas ceremonijas, ievērojot paražas, kā arī sludinot savu ticību. Savukārt otrais punkts nosaka, ka brīvību nodoties savai ticībai vai pārliecībai „var ierobežot tikai likumā paredzētajā kārtībā un tiktāl, cik tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai nodrošinātu sabiedrisko drošību, sabiedrisko kārtību, sabiedrības veselību vai tikumību, vai aizsargātu citu cilvēku tiesības un brīvības”. Otrais punkts attiecas uz spēju rast līdzsvaru samērīguma principam, jo tas ierobežo pirmajā daļā aprakstītās tiesības. Vienas personas tiesības tiek ierobežotas, aizsargājot citu tiesības un brīvības. Citiem vārdiem sakot, valsts starpniecība pamattiesību izmantošanā nodrošina, ka tiek ņemtas vērā visu sabiedrības locekļu intereses.

KUR INTEGRĀCIJAS PROCESĀ IEKĻAUT IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS PRINCIPUS?

Iecietības un savstarpējās cieņas principus, kas izriet no pamattiesībām un brīvībām, daudzos gadījumos var veiksmīgi iekļaut integrācijas procesā. Tādēļ šajā jomā strādājošo profesionāļu un brīvprātīgo zināšanas par šo tēmu ir īpaši svarīgas. Viņiem ir īpaši jāapzinās, cik nozīmīgi ir mācīt par šīm vērtībām un dalīties ar tām. Tāpat ir vajadzīgs radošums, mācot jauniebraucējus vai citādi ar viņiem komunicējot integrācijas procesā. Tikai nepārtraukti pieminot un skaidrojot iecietības, savstarpējās cieņas un citu vērtību nozīmi, kā arī to, kā šīs vērtības izriet no cilvēku pamattiesībām un brīvībām, par tām iespējams veicināt labāku izpratni.

Vispašsaprotamākā vieta šo tēmu iekļaušanai ir integrācijas politikas ietvaros īstenotās integrācijas mācību programmas. Šajās programmās jauniebraucēji piedalās nodarbībās, semināros vai lekcijās, kurās viņus informē par dzīvi uzņemošajā sabiedrībā. Bieži vien šī informācija satur praktiskus ieteikumus, jo tie ir visvairāk pieprasītie un vissteidzamāk nepieciešamie gan jauniebraucējiem, gan uzņemošajai sabiedrībai. Taču jāpatur prātā, ka, pat mācot praktiskas lietas, jāmēģina veicināt iecietību un cieņu. Piemēram, apskatot atkritumu izvešanas tēmu, kas bieži ir aktuāla valstīs, kurās jau ilgstoši darbojas dažādas integrācijas programmas, ir iespējams veicināt cieņu pret dabu un pārējiem sabiedrības locekļiem. Taču, lai to sasniegtu, pasniedzējiem ir īpaši un nepārprotami jāuzsver šīs vērtības, kas tādējādi palīdz jauniebraucējiem saņemt dziļāku vēstījumu par dzīvi uzņemošajā sabiedrībā. Tas pats attiecas arī uz citām tēmām, kas iekļautas integrācijas programmās.

Turklāt arī valodas mācībās ir iespējams iekļaut informāciju par pamattiesībām un brīvībām. Protams, nodarbību galvenais mērķis ir mācīt valodu, taču pasniedzēji var izvēlēties minēt piemērus, kas saistīti ar cieņu, iecietību un pamattiesībām vai brīvībām. Pasniedzēji jauniebraucējiem ir nozīmīgs informācijas avots, un viņu izpratne par pamattiesībām un brīvībām, kā arī spēja atpazīt un risināt jautājumus, kas saistīti ar rasismu un ksenofobiju, ir svarīga mācību dalībniekiem, jo tā var palīdzēt uzlabot veidus, kā ar pamattiesību pārkāpumiem saistītas problēmas tiek risinātas. Līdzīgi, izpratnes trūkuma gadījumā, šo problēmu risināšana var tikt atstāta novārtā.

Arī ekskursijas ir veids, kā apskatīt atsevišķus dzīves aspektus uzņemošajā sabiedrībā. Lai runātu par iecietību, savstarpējo cieņu un cīņu pret rasismu un diskrimināciju, būtu vērtīgi organizēt policijas iecirkņa, vienlīdzīgu iespēju centra vai cilvēktiesību aģentūras apmeklējumus. Tāpat šīs tēmas ir iespējams iekļaut arī cita veida ekskursijās. Piemēram, tās var pārrunāt arī pastaigas vai muzeja apmeklējuma laikā, ja pasniedzējs patur prātā, ka pasākuma mērķis ir runāt par šiem jautājumiem.

Tāpat profesionāļiem, kas sniedz padomus par karjeras iespējām, kā arī tiem, kas māca personas visa to integrācijas procesa laikā, arī būtu jāapzinās pamattiesību un brīvību nozīme savstarpējās cieņas un iecietības veicināšanā. Arī viņi var ieņemt nozīmīgu lomu šādas informācijas nodošanā.

KĀDUS FORMĀTUS IZMANTOT, IEKĻAUJOT PAMATTIESĪBU PRINCIPUS INTEGRĀCIJAS PROCESĀ?

Ir dažādi veidi, kā veicināt izpratni par pamattiesībām. Pirmkārt, integrācijas speciālisti var sniegt lekcijas par šīm tēmām. Lekcijās iespējams iekļaut tādas tēmas kā pamattiesības, vērtības, savstarpējā cieņa un iecietība, kā arī cīņa pret diskrimināciju un rasismu. Šiem jautājumiem var veltīt gan atsevišķas lekcijas, gan arī tos iespējams apskatīt paralēli citām tēmām. Abu pieeju apvienošana varētu sniegt vislabākos rezultātus. Ja personāls vai brīvprātīgie nav gana zinoši šajās jomās, iespējams uzaicināt ārējos ekspertus vai integrācijas procesā iesaistīto iestāžu pārstāvjus. Tāpat lekcijas var notikt par integrāciju atbildīgās organizācijas telpās, taču ekskursijas uz attiecīgajām organizācijām varētu būt vēl vērtīgākas. Ja lekcijas klātienē nav iespējams noorganizēt, tā vietā var izmantot audio un video materiālus vai bukletus ar noderīgu informāciju.

Mēģinot iekļaut pamattiesības un brīvības savos vēstījumos, integrācijas speciālisti saskaras ar vairākiem izaicinājumiem.

Pirmkārt, ievērojams izaicinājums ir pašu speciālistu (tehnisko) zināšanu trūkums. Ir ļoti svarīgi, ka integrācijas pakalpojumu sniedzēji saviem darbiniekiem vai brīvprātīgajiem nodrošina pieejamu un viegli saprotamu informāciju, ņemot vērā, ka šiem darbiniekiem bieži nav juridiskas izglītības. Darbiniekiem nav gluži jāklūst par minēto jautājumu ekspertiem, taču viņiem pieejamajiem informācijas avotiem jābūt precīziem un viegli saprotamiem. Vienlaikus šie darbinieki ieņem būtisku lomu zināšanu nodošanā jauniebraucējiem, un ir svarīgi, ka viņiem pastāvīgi tiek sniegta aktuāla informācija. Vienlaikus jāpatur prātā, ka vispārīgākus tematus, kā savstarpējā cieņa un iecietība, var apskatīt arī bez visaptverošām zināšanām par pamattiesībām. Pasniedzējiem tikai jāpievērš pastiprināta uzmanība šīm tēmām un pēc vajadzības jāiekļauj tās nodarbībās.

Otrkārt, viņiem jārisina iespējamā valodas barjeras problēma, jo jauniebraucēji bieži reģistrējas integrācijas kursiem, kas tiek pasniegti tajā valodā, kas nav viņu dzimtā valoda. Pasniedzējiem pastāvīgi jācenšas vienkārši skaidrot tādas abstraktus jēdzienus, kā iecietība, cieņa un pamattiesības. Tāpat jāuzrauga, lai šie temati netiek apskatīti tikai virspusēji.

Visbeidzot, integrācijas jomas speciālisti saskaras ar izaicinājumiem, kas saistīti ar jauniebraucēju esošajiem uzskatiem par pamattiesībām un brīvībām. Intervijas ar integrācijas kursu dalībniekiem liecina, ka eksistē atšķirīgs iespaids par jauniebraucēju (un citu pilsoņu) tiesībām un pienākumiem. Arī jēdzieni „diskriminācija” un „rasisms” bieži vien ir jāskaidro sīkāk. Migrantu grupās var viegli izplatīties nepareizi priekšstati par šīm tēmām, tāpēc integrācijas speciālistu pienākums ir identificēt un izlabot šādus maldīgus uzskatus.

Iespējams, ka mācību personālam būs nepieciešams paaugstināt kompetenci. DISCRI (Valonijā) paveiktais darbs ir lielisks atsaucis materiāls idejām, kā nodrošināt integrācijas jomas speciālistus ar aktuālu un viegli pieejamu informāciju par dažādiem integrācijas tematiem. Apkopojot informāciju par pamattiesībām un brīvībām, iecietību, cieņu, diskrimināciju un rasismu, pasniedzēji tiks labāk informēti par šīm tēmām, kā arī tiks iedvesmoti risināt ar tām saistītos problēmjautājumus.

ELVE

ASSORTED
COLORS

School
Crayons

AMERICAN LEAD PENCIL CO.

NEW YORK
MADE IN U.S.A.

4. NODAĻA: IECIETĪBA UN SAVSTARPĒJĀ CIEŅA KĀ DAĻA NO VALODAS MĀCĪBĀM UN KULTŪRAS INTEGRĀCIJAS PASĀKUMIEM

AGNESE LĀČE

Valodu mācīšana un integrācijas kursi ir divi no visformālākajiem integrācijas procesa elementiem. Tiem ir skaidri definēti sasniedzamie mērķi, rezultātu novērtēšanas stratēģijas un bieži arī ar iepriekš definētas mācību programmas. Ņemot vērā, ka to mērķis ir jauniebraucējus iepazīstināt ar ikdienas dzīves aspektiem, vērtībām, tradīcijām un normām, šīs platformas ir arī labi piemērotas, lai mācītos par iecietību un savstarpējo cieņu. Taču RACCOMBAT projekta ietvaros identificētās un analizētās integrācijas sistēmas raksturo vairāki elementi, kas neļauj visaptverošā veidā iekļaut pamattiesību izglītības aspektus integrācijasursos. Galvenie no tiem ir īsais kursu ilgums, kā arī plašais tēmu loks, kas jāaptver ļoti īsā laika posmā. Tieši tādēļ šajā nodaļā aplūkoti galvenie iemesli, kāpēc pamattiesību izglītības elementus nepieciešams iekļaut valodu mācībās un kultūras integrācijas pasākumos, un metodes, kā to vislabāk darīt.

KĀPĒC IEKĻAUT PAMATTIESĪBU ZINĀŠANAS VALODAS MĀCĪBĀS UN KULTŪRAS INTEGRĀCIJAS PASĀKUMOS?

Visā ES uzņemošās valsts valodas apguve ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem sekmīgai integrācijai sabiedrībā. Dalībvalstis īsteno dažādas pieejas valodu mācīšanai — pakalpojumu sniedzēji var būt universitātes, privātas valodas skolas, pašvaldības un organizācijas, kas izveidotas īpaši integrācijas atbalstam. Taču neatkarīgi no izvēlēta valodas mācību modeļa gandrīz vienmēr ir pieejamas valodas mācības iespējas pat tad, ja integrācijas sistēmas joprojām attīstās vai ja sabiedrībā pastāv ļoti maz integrācijas atbalsta pasākumu. Tāpēc galvenais iemesls pamattiesību principu iekļaušanai valodas mācībās ir relatīvi nepārtrauktā valodas mācību pieejamība un personu ilglaicīga iesaistīšana tajās.

Ir svarīgi saglabāt līdzsvaru starp praktiskajām zināšanām, kas nepieciešamas sākotnējā pielāgošanās posmā, teorētiskajām un praktiskajām zināšanām, kas nepieciešamas konkrētā profesijā, un pamattiesību specifiskajiem aspektiem, kas ir noderīgi noteiktos integrācijas posmos. Personas izpratne par pamattiesībām ir svarīga jau sākotnējā periodā uzreiz pēc ierašanās (piemēram, meklējot mājokli), tāpēc pamatinformācija par valsts tiesību sistēmu un veidiem, kā ziņot par pārkāpumiem, būtu jāsniedz jau pašā integrācijas procesa sākumā (dažkārt pat pirms ierašanās, kā aprakstīts tālāk). Galvenie aspekti, ar kuriem jāiepazīstina jauniebraucēji, ir diskriminācijas definīcija, informācija par iestādēm, kas sniedz palīdzību, kā arī soda mēri diskriminācijas gadījumos. Vienlaikus, gan vispārīgajās, gan ar nodarbinātību saistītajās valodas mācībās būtu pakāpeniski jāiekļauj visaptveroša informācija par to, kā atpazīt un reaģēt uz diskriminācijas gadījumiem. Lai integrācijas politikā minētās tiesības, pienākumus un vērtības iekļautu arī valodu mācībās, būtu nepieciešama centralizēta pieeja tādās valodas mācību programmas vai nodarbību plāna izstrādei, ko var viegli iekļaut dažādās mācību metodēs. Otrs iemesls, kāpēc pamattiesību principi jāiekļauj valodas mācībās, ir nepieciešamība noteikt un paplašināt uzņemošās sabiedrības pamatvērtību atspoguļojumu ārpus integrācijas kursiem vai cita veida atbalsta pasākumiem.

Savukārt kultūras integrācijas pasākumi nodrošina iespēju jauniebraucējiem iepazīties ar pamattiesību principiem pat pirms došanās uz jauno uzņemošo valsti. Pirms ierašanās šādu informāciju var pielāgot attiecīgajai jauniebraucēju grupai un viņu apstākļiem, un integrācija var notikt viņu dzimtajā valodā vai plaši izplatītā starpniekvalodā. Tomēr ne visas ES dalībvalstis īsteno kultūras integrācijas pasākumus pirms jauniebraucēju ierašanās valstī, tāpēc ir būtiski nodrošināt informāciju par pamattiesībām uz faktiem balstītā un informatīvā veidā tiešsaistē.

Īpašs kultūras integrācijas veids pirms jauniebraucēju ierašanās ir informācija, kas tiek izplatīta migrantu kopienās (arī tiešsaistē). Migranti, kas jau ir iejutušies uzņemošās valsts sabiedrībā, kļūst par topošo jauniebraucēju starpniekiem un neformālajiem padomdevējiem. Personas, kas visaptverošā veidā ir iepazīnušas ar informāciju par pamattiesībām, atrodies uzņemošajā valstī, varēs sniegt padomus jauniecelojušajiem migrantiem. Tieši tādēļ ir nepieciešama vienota, skaidra un viegli pieejama informācija tiešsaistē, kas jauniebraucējiem ir pieejama dažādās platformās, kā arī valodas mācību un kultūras integrācijas pasākumu laikā.

Kultūras integrācija pēc ierašanās uzņemošajā valstī var notikt gan tieši, gan netieši ar dažādu integrācijas atbalsta pasākumu palīdzību. Iekļaujot pamattiesību zināšanas valodas mācībās, kā arī formālos un neformālos kultūras integrācijas pasākumos, ir iespējams veicināt dažādas dzīves pieredzes apmaiņu un tādējādi laika gaitā sniegt daudzšķautņaināku priekšstatu par uzņemošās sabiedrības funkcionēšanu. Organizējot pasākumus un veidojot platformas, kas rosina personas dalīties savā pieredzē, piemēram, minot veiksmīgu piemēru par diskriminācijas apkarošanu vai ziņošanu par to, tiek atspoguļota patiesā pamattiesību principu vērtība.

Migrantu tīklu potenciālu var izmantot vēl vairāk, kultūras integrācijas pasākumu ietvaros mudinot un mācot kopienas locekļus kļūt par mentoriem. Turklāt uzņemošās valsts kopienas pārstāvjus var apmācīt kā zināšanu izplatītājus pamattiesību jautājumos, izmantojot neformālus sociālos pasākumus, kā valodu kafejnīcas, dzīvās bibliotēkas, kopīgus maizes cepšanas un citus pasākumus. Tas ne tikai veicina informācijas apriti par pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu, bet arī dod iespēju jauniebraucējiem un uzņemošās sabiedrības pārstāvjiem spēlēt aktīvāku lomu pamattiesību zināšanu veicināšanā.

Tādējādi galvenā vērtība, iekļaujot pamattiesību zināšanas valodas mācībās un kultūras integrācijā, ir visaptverošu, pakāpenisku mācību un viegli pieejamas informācijas ilgtermiņa ietekme, tostarp jauniebraucēju iespējošanā un divvirzienu integrācijas procesa veicināšanā.

KUR IEKĻAUT IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS MĀCĪŠANU VALODAS MĀCĪBĀS UN KULTŪRAS INTEGRĀCIJAS PASĀKUMOS?

Izstrādājot valodas mācību programmu, zināšanas par pamattiesībām var iekļaut moduļos par tādiem ikdienas dzīves aspektiem, kuros dažādas diskriminācijas un ksenofobijas formas ir visizplatītākās, valodas apguves laikā pakāpeniski paaugstinot jautājumu sarežģītību. Mūsu pētījuma laikā valodas metodiķi norādīja, ka iesācēju jeb A1 līmeņa valodas nodarbības nebūtu piemērotas tik sarežģītām tēmām. Taču, palielinoties mērķa grupas spējai sarunāties, pamattiesību principus var iekļaut, apspriežot tādās tēmās kā piekļuve pakalpojumiem (banku pakalpojumi, veselības aprūpe), piekļuve nodarbinātībai (darbā pieņemšanas process, saziņa ar kolēģiem), piekļuve izglītībai (saziņa ar pasniedzējiem un klasesbiedriem), piekļuve mājokļiem (sludinājumu izskatīšana, atvērto durvju dienu apmeklēšana, saziņa ar kaimiņiem) un saskarsme sabiedriskās vietās (transporta, parki, saziņa ar citiem sabiedrības locekļiem). Izstrādājot jaunas mācību programmas, būtu svarīgi ne tikai iepazīties ar pieejamajiem datiem par diskriminācijas gadījumiem, bet to izstrādē iesaistīt arī migrantu kopienu pārstāvjus, lai palīdzētu identificēt situācijas, kurās jauniebraucējiem būtu noderīga papildu informācija.

Ir svarīgi, lai valodas mācībās un kultūras integrācijas pasākumos būtu aprakstīti daudzpusīgi diskriminācijas veidi, nevis tikai tie, ar kuriem tipiski saskaras tieši jauniebraucēji. Piemēram, lai gan diskriminācija etniskās vai nacionālās piederības dēļ varētu būt izplatītāka jauniebraucēju vidū, ir svarīgi parādīt, ka uz vecumu vai dzimumu balstīta diskriminācija uzņemošajā sabiedrībā arī nav pieņemama, tādā veidā mācot arī vērtības, kas raksturīgas uzņemošajai valstij un ES.

Turklāt ir svarīgi, ka, mācot par pamattiesību principiem, tiek izmantoti jau šobrīd pieejamie resursi. Jauniebraucējus būtu jāiepazīstina ar ziņošanas veidlapām, tiešsaistes datu bāzēm, vadlīnijām, mobilajām lietotnēm un citiem resursiem, nodarbības tos iekļaujot dažādos uzdevumos. Tādā veidā jauniebraucēji iepazīsies ar viņiem pieejamiem resursiem un jutīsies ērti tos izmantot arī ārpus nodarbībām. Lielisks piemērs šāda esoša resursa izmantošanai ir lietotnes „Welkom in Antwerpen” lietošana integrācijas nodarbību laikā centrā „Atlas Antwerp”. Turklāt, ja tiek izstrādāts jauns resurss vai lietotne, tās reklāmas stratēģijā būtu jāietver lietotnes demonstrācija arī valodas kursu pasniedzējiem un migrantu kopienu pārstāvjiem. Tieši šāda veida mācības veicinās pieejamā resursa aktīvāku izmantošanu jauniebraucēju vidū.

Kultūras integrācijas pasākumi pirms jauniebraucēju ierašanās visticamāk iekļauj ļoti ierobežotu pamatinformāciju par pamattiesībām uzņemošajā sabiedrībā un rīcību gadījumos, kad tās ir pārkāptas. Taču pat šajā integrācijas procesa posmā iespējams iepazīstināt ar vērtīgiem tiešsaistes resursiem.

Savukārt kultūras integrācijas pasākumi pēc ierašanās ir piemērota un nozīmīga platforma, lai veicinātu zināšanas par pamattiesībām. Lai gan citās šo vadlīniju nodaļās aplūkoti formāli integrācijas kursi, arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas ar kultūras integrācijas pasākumu palīdzību var sniegt papildu atbalstu integrācijai. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas var nodrošināt izglītību, uzraudzību un pētniecību, kā arī atbalstu diskriminācijas gadījumos — arī attiecībā uz ziņošanu par pārkāpumiem un to seku novēršanu. Organizācijām, kas specializējas mazaizsargāto grupu tiesību veicināšanā un aizsardzībā (atsevišķi vai kopā), ir vajadzīgā pieredze, kas jāpielāgo attiecīgās valsts imigrācijas kontekstam. Organizācijas, ko nodibinājuši migranti vai kas pārstāv migrantu intereses, var ne tikai izglītēt citus migrantus, bet arī sniegt vērtīgu ieguldījumu valodas un integrācijas mācību programmu izstrādē, lai nodrošinātu, ka sniegtā informācija ir pēc iespējas atbilstošāka mērķa grupas vajadzībām.

KĀDUS FORMĀTUS IZMANTOT, IEKĻAUJOT PAMATTIESĪBU ZINĀŠANAS VALODAS MĀCĪBĀS UN KULTŪRAS INTEGRĀCIJAS PASĀKUMOS?

Pamattiesību zināšanas var iekļaut moduļos par tiem ikdienas dzīves aspektiem, kuros dažādas diskriminācijas un ksenofobijas formas ir visizplatītākās, valodas apguves laikā pakāpeniski paaugstinot jautājumu sarežģītību. Šos aspektus var aplūkot vairākos veidos:

1. apgūstot attiecīgo leksiku, strādājot ar rakstiskiem tekstiem kā (ne)diskriminācijas gadījumu piemēriem, proti, lasot mājokļa sludinājumus vai sastādot darba pieteikuma vēstules;

2. izmantojot esošos informatīvos resursus (tiešsaistē, drukātus materiālus, faktu lapas utt.) un pārskatot tos nodarbībā, lai šādus resursus popularizētu un pārlicinātos, ka jauniebraucēji pareizi izprot pieejamo informāciju;

3. veicot interaktīvus uzdevumus, kas izspēlē reālas dzīves situācijas, kurās jauniebraucēji var saskarties ar diskrimināciju. Šādi uzdevumi var būt dialogi, grupu diskusijas un situāciju simulācija ar dažādām iesaistītajām pusēm, kas ļautu ierastās ikdienas situācijas apskatīt no dažādiem skatu punktiem;

4. nodrošinot formālas lekcijas, ko pasniedz pamattiesību eksperti valodas kursu vai ekskursiju laikā, lai jauniebraucējus iepazīstinātu ne tikai ar noteiktu informāciju, bet arī ar iestādēm un organizācijām uzņemošajā sabiedrībā.

Kultūras integrācijas pasākumi, ko īsteno kopienas dalībnieki, var būt vērsti uz izpratnes veicināšanu par savstarpējo cieņu un iecietību, un to pamatā ir stingra metodoloģija, kas paredz dažādu sabiedrības grupu pārstāvju iesaistīšanu šajos pasākumos. Pasākumos var apvienot lekcijas, dzīvesstāstus un interaktīvus uzdevumus, lai nodrošinātu formālu un padziļinātu zināšanu, kā arī personīgās pieredzes apmaiņu. Gan valodas apguvei, gan kultūras integrācijai ir svarīgi veicināt jauniebraucēju un uzņemošās sabiedrības pārstāvju mijiedarbību, un iepriekš minētie ieteikumi ļauj to darīt daudz efektīvāk.

KĀ SAGATAVOTIES UN NO KĀ UZMANĪTIES, MĀCOT PAR IECIETĪBU UN SAVSTARPĒJO CIEŅU VALODAS MĀCĪBAS UN KULTŪRAS INTEGRĀCIJAS PASĀKUMOS?

Zemāk tekstā ir minēti vairāki būtiski sagatavošanās un piesardzības elementi valstīs, kurās integrācijas sistēmas vēl ir attīstības posmā vai kurās līdz šim pamattiesību principu atspoguļošana bijusi vien pamatinformācija integrācijasursos. Šie sagatavošanās un piesardzības elementi, izstrādājot valodas mācību un kultūras integrācijas pasākumu programmas, palīdzēs izveidot tādu pamattiesību izglītības sistēmu, kas nepiešķirs priekšrocības noteiktai grupai un nodrošinās visas iesaistītās puses ar tām nepieciešamo atbalstu.

1. Materiāli pamattiesību zināšanu iekļaušanai valodas mācībās ir jāizstrādā centralizēti vai daļēji centralizēti, lai nodrošinātu, ka uzdevumi un klasē sniegtā informācija atbilst gan integrācijas politikai, gan tiesiskajam regulējumam.

2. Izstrādes procesā ir jāiesaista arī mērķa grupas pārstāvji, lai atspoguļotu viņu dzīves pieredzi un pielāgotu saturu jauniebraucēju un uzņemošās sabiedrības kopienai reālajām vajadzībām.

3. Valodas pasniedzējiem jāapmeklē visaptverošas mācības par pamattiesību izglītību, lai viņi spētu vadīt interaktīvu darbu par tādiem sensitīviem jautājumiem kā rasisms, ksenofobija un diskriminācija. Mācībās pasniedzējiem jādefinē skaidri sasniedzamie rezultāti, kā arī jānodrošina atbalsts un uzraudzība, kas palīdzēs šīs zināšanas iekļaut valodu mācībās praksē. Valodas pasniedzējiem jājūtas drošiem un pārliecinātiem, lai sniegtu vispusīgāku, padziļinātāku informāciju par savstarpējo cieņu un iecietību.

4. Izstrādājot iepriekš minētos interaktīvos uzdevumus vai veicot pētījumus un pieredzes apmaiņas aktivitātes, jāņem vērā elementi, kas var saasināt iepriekš piedzīvotas traumas sajūtas, it īpaši strādājot ar bēgļiem. Tāpēc valodas mācību programmu un kultūras integrācijas pasākumu izstrādē jābūt iesaistītiem ne tikai pamattiesību ekspertiem, bet arī dažādības un starpkultūru komunikācijas speciālistiem.

Iesaistītajām pusēm būtu jānodrošina, ka integrācijas procesa divvirzienu elements tiek ņemts vērā arī attiecībā uz pamattiesību zināšanām, savstarpējo cieņu un iecietību. Kultūras integrācijas pasākumi, ko veic pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ir devuši lielisku platformu jauniebraucējiem pastāstīt savu stāstu uzņemošās sabiedrības pārstāvjiem, tādējādi nodrošinot pieredzes apmaiņu un diskusiju par aktuālām problēmām, nepieciešamajām pārmaiņām un iespējamo uzņemošās sabiedrības iesaistīšanos.

5. NODAĻA: IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIENAS MĀCĪŠANA INFORMATĪVAJOS PASĀKUMOS KĀ DAĻA NO IESTĀŽU DARBA AR CITU VALSTU PILSOŅIEM

SMARANDA VITEKA

Šī nodaļa apskata, kā partnervalstis ir iekļāvušas iecietības un savstarpējās cieņas principus valodas mācībās un integrācijas atbalsta pasākumos. Tajā apkopoti secinājumi no RACCOMBAT projekta analītiskiem ziņojumiem, kā arī plaša veiksmīgu integrācijas atbalsta pasākumu un valodas mācību kopuma. Balstoties uz šo informāciju, šajā nodaļā ir formulēti ieteikumi un vadlīnijas iestādēm un citiem pakalpojumu sniedzējiem par to, kā visā citu valstu pilsoņu integrācijas procesā iekļaut informāciju par pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu un kā citu valstu pilsoņus par šiem jautājumiem plašāk informēt arī citos veidos.

Šī nodaļa mēģina atbildēt uz sekojošiem jautājumiem. Pirmkārt, kāpēc mums būtu jāiekļauj pamattiesību principi iestāžu darbā ar citu valstu pilsoņiem? Otrkārt, kur šī darba ietvaros mums būtu jāiekļauj informācija par iecietības un savstarpējās cieņas principiem? Visbeidzot, kādus formātus vislabāk izmantot, lai iekļautu pamattiesību principus iestāžu darbā ar citu valstu pilsoņiem?

KĀPĒC IEKĻAUT PAMATTIESĪBU PRINCIPUS INFORMATĪVAJOS PASĀKUMOS UN IESTĀŽU DARBĀ AR CITU VALSTU PILSOŅIEM?

Patvēruma meklētāju uzņemšanā liela nozīme ir izglītībai par cilvēktiesībām, jo tā palīdz sadarboties ar tiesu sistēmas, tiesībaizsardzības un citām iestādēm uzņemšanas procesā. Tā ir arī pamatā cilvēktiesību kultūras veicināšanai un tādas sabiedrības attīstīšanai, kurā pastāv cieņa, iekļaušanās un vienlīdzība. Izglītība par cilvēktiesībām veicina sabiedrības saliedētību, nelikumīgas rīcības novēršanu, kopienas paškontroli, efektīvāku migrācijas pārvaldību, demokrātiju, konfliktu novēršanu un risināšanu, kā arī izpratni par dažādību. Tas ir veids, kā attīstīt sabiedrību, kurā tiek cienītas, aizsargātas un ievērotas visu cilvēku cilvēktiesības. Izglītības par cilvēktiesībām un iecietību nodrošināšana arī palīdz valstīm pildīt savas saistības saskaņā ar starptautiskajām cilvēktiesībām, kas ir būtiski visu pārējo tiesību izmantošanai.

Kā jau minēts RACCOMBAT ziņojumā „Integrācijas pasākumu analīze: Bulgārija”, veiksmīga cīņa pret rasismu un ksenofobiju, kas vērsta pret citu valstu pilsoņiem, ir atkarīga ne tikai no stratēģijām un pasākumiem izglītības, līdzdalības un izpratnes veicināšanas jomās, bet, vēl svarīgāk, no integrācijas kursu iekļaušanas jau īstenotajos iestāžu un NVO integrācijas atbalsta pasākumos. Tas nozīmē svarīgu integrācijas aspektu detalizētāku izklāstu, padziļināti apskatot to, kādai jābūt integrācijas politikai attiecībā uz patvēruma meklētājiem, starptautiskās aizsardzības saņēmējiem un citu valstu pilsoņiem, kas likumīgi uzturas valstī.

Īpaši svarīgi ir uz imigrāciju un bēgļu jautājumiem raudzīties visaptveroši, kā arī veicināt ilgtermiņa plānošanu attiecībā uz šo personu integrāciju visā valstī. NVO, privātajām un valsts organizācijām ir jāizstrādā un jāīsteno stratēģisks plāns atbilstoši to ekspertīzei un kapacitātei. Piemēram, formālas vienošanās starp iesaistītajām pusēm un apmācītu speciālistu tīkls palielina iespēju, ka nevalstisko aktieru īstenotiem projektiem tiks piešķirti papildu līdzekļi, lai turpinātu sniegt integrācijas atbalsta pakalpojumus.⁷

KUR INFORMATĪVAJOS PASĀKUMOS UN IESTĀŽU DARBĀ AR CITU VALSTU PILSOŅIEM IEKĻAUT IECIETĪBAS UN SAVSTARPĒJĀS CIEŅAS PRINCIPUS?

Integrācijas sistēmas dalībnieku vidū ir nepieciešama lielāka apņemšanās īstenot sistemātiskas un visaptverošas programmas par cilvēktiesību un iecietības principu iekļaušanu visos izglītības sektoros — formālajā, neformālajā un ikdienas izglītībā. Kaut arī valstis ir atbildīgas par cilvēktiesību izglītību un ar to saistītajām mācībām, citi sabiedrības locekļi, tostarp izglītības iestādes, mediji, patvēruma meklētāju uzņemšanas centri, policija, tiesu sabiedrisko attiecību biroji, vietējās kopienas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, cilvēktiesību aizstāvji un privātais sektors arī var spēlēt nozīmīgu lomu cilvēktiesību izglītības sekmēšanā, kā arī iecietības un savstarpējās cieņas mācīšanās.

Daudzās Eiropas Savienības dalībvalstīs integrācijas atbalsta materiāli ir veidoti tieši pašvaldību darbiniekiem, kuri ir atbildīgi par citu valstu pilsoņu integrāciju, un citiem iestāžu un NVO pārstāvjiem. Taču bieži vien tie neiekļauj strukturētus mācību materiālus par ārzemnieku pamattiesībām un pienākumiem, kuri būtu balstīti uz galvenajiem konstitucionālajiem principiem, sabiedrības vērtībām un spēkā esošajiem tiesību aktiem.⁸

RACCOMBAT pētniecības tēmu strukturāla iekļaušana integrācijasursos ir nepieciešama, jo šīs tēmas bieži vien aizēno praktiskāki (un dažkārt arī steidzamāki) jautājumi. Tāpat skolotājiem ir noderīgi zināt, kā nosūtīt starptautiskās aizsardzības saņēmējus uz organizācijām, kas var viņiem palīdzēt šajos jautājumos.⁹

KĀDUS FORMĀTUS IZMANTOT, IEKĻAUJOT PAMATTIESĪBU PRINCIPUS INFORMATĪVAJOS PASĀKUMOS UN IESTĀŽU DARBĀ AR CITU VALSTU PILSOŅIEM?

Visi avoti, darbības, iniciatīvas, mācības un pakalpojumi, ko sniedz galvenie integrācijas procesa dalībnieki, palielina starptautiskās aizsardzības saņēmēju informētību par rasisma un ksenofobijas gadījumiem un palīdz viņiem ar papildu zināšanām, prasmēm un pieredzi. Šeit ir minēti dažādi veidi, kā iekļaut zināšanas par pamattiesībām, kā arī sniegta plašāka informācija par izglītības resursu komplektiem, informācijas kampaņām, interaktīvām mācību metodēm, instrukcijām par sadarbību ar citu valstu pilsoņiem, pastāvīgu palīdzību un saikni ar citiem izglītības veidiem.

Uz citu valstu pilsoņiem vērsti informatīvi pasākumi atbalsta un papildina institucionalizētus vai uz projektiem balstītus integrācijas atbalsta pasākumus, lai veicinātu turpmāku zināšanu iegūšanu par pamattiesībām. Informatīvie pasākumi galvenokārt tiek izmantoti, lai informētu citu valstu pilsoņus par pieejamajiem pakalpojumiem un iedrošinātu viņus tos izmantot.

7. Witec, S., RACCOMBAT, *Analysis of the Social Integration and the Romanian Language Programmes Aimed at the Foreign Citizens Residing on the Romanian Territory*, 2018, ProRefugi Association.

8. Ilcheva, M., Kaneva A., RACCOMBAT *Analysing social orientation: the case of Bulgaria*, 2018, Center for the Study of Democracy.

9. Van de Pol, S., Vanheule, D., RACCOMBAT: *Analytical report of social orientation: the case of Belgium*, 2018, Centre for Migration and Intercultural Studies, University of Antwerp.

Informācija var tikt sniegta, kad darbinieki, kas ikdienā strādā integrācijas pakalpojumu centros, dodas pildīt savus darba pienākumus ārpus biroja. Sniedzot informatīvos pasākumus un konsultācijas papildus centrā piedāvātajiem pakalpojumiem, var identificēt nepilnības esošajos pakalpojumos. Līdztekus tiešam darbam ārpus centra, bukleti un brošūras, lekcijas un grupu diskusijas, atvērto durvju dienas, audio un video materiāli dažādās valodās u.c. var uzlabot citu valstu pilsoņu pamattiesību zināšanas. Turklāt nodarbību par pamattiesībām organizēšana un iecietības veicināšana izglītības un atpūtas pasākumu laikā ļautu vienkopus pulcēt dažādu nacionālo un etnisko piederību pārstāvjus. Tas arī ļautu uzlabot informētību par svarīgiem jautājumiem kā diskrimināciju, vardarbību, dzimumu nevienlīdzību, stereotipiem u.c. un palīdzētu reaģēt uz akūto vajadzību informēt patvēruma meklētājus, kuri uzņemti bēgļu centros, par viņu tiesībām un pienākumiem uzņemošajā valstī, kā arī veicināt iecietību pašā bēgļu kopienā.

Zināšanas par pamattiesībām var iekļaut arī mācību materiālos. Mācību līdzekļi valodu apguvei gan pieaugušajiem, gan bērniem, kā arī palīgmateriāli valodu pasniedzējiem un materiāli, kas nepieciešami kompetenču novērtēšanai, var izmantot piemērus, kas saistīti ar pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu. Pat tad, ja galvenā uzmanība šajos materiālos tiek pievērsta valodas apguvei, tajās var uzsvērt šo jēdzienu nozīmi.

Tāpat, kā norāda Rumānijas piemērs, būtu vērtīgi apsvērt arī kultūras ceļvežu izveidi.¹⁰ Starpkultūru mediatoru tīkli, brīvprātīgie, kā arī struktūras, kas uztur saikni ar mērķa grupu vai sniedz tai pakalpojumus, varētu iesaistīties šo materiālu izstrādē. Izstrādājot mācību materiālus, ir ieteicams procesā iesaistīt arī uzņemošās sabiedrības locekļus, lai sekmētu saziņu ar vietējiem atvērtā un stimulējošā gaisotnē. Tas palīdzētu veicināt zināšanas par cieņu, iecietību, pamattiesībām un brīvībām, kā arī uzlabotu un paātrinātu integrācijas procesu. Ar visiem šiem līdzekļiem tiktu apkarota diskriminācija, ksenofobija un sociālā atstumtība, kā arī uzlabots kopējais citu valstu pilsoņu integrācijas process.¹¹

Metodoloģija, ko izmanto, lai sasniegtu citu valstu pilsoņus, arī var veicināt zināšanas par pamattiesībām. Mācību programmās var pielietot interaktīvas mācību metodes, kurās izmanto dažādus drukātos un audiovizuālos materiālus. Piemēram, integrācijas kursi jau šobrīd pievērš uzmanību prasmēm, kas nepieciešamas pamatvajadzību nodrošināšanai un ikdienas izaicinājumu pārvarēšanai, mācoties no praktiskās pieredzes. Taču tos var papildināt ar interaktīvam mācību metodēm, kas ietver diskusijas, grupu darbu, kā arī lomu un simulācijas spēles. Tās rīkojot, svarīgi ņemt vērā arī kultūras daudzveidību, rakstītprasmes, iegūtās izglītības aspektus, kā arī citas konkrētās mērķa grupas vajadzības, mācību metodes pielāgojot vispārīgam mācību dalībnieku profilam. Vienlaikus mācību dalībnieki dažādās situācijās (skolās, lūgšanu vietās, kultūras centros, valsts iestādēs) var komunicēt ar pakalpojumu sniedzējiem un uzņemošās sabiedrības locekļiem, kā arī piedalīties brīvprātīgo un mentoru programmās, tā uzzinot par vietējās sabiedrības vērtībām, kultūru un sabiedriskajiem pakalpojumiem.

Kopumā galvenie izmantotās metodoloģijas mērķi ir attīstīt jauniebraucēju mutiskās un rakstiskās saziņas prasmes, iepazīstināt viņus ar galvenajiem uzņemošās valsts kultūras elementiem, veicināt sociālo atbildību, palīdzēt viņiem iekļauties izglītībā un ekonomikā, veicināt viņu aktīvu līdzdalību sabiedrībā, kā arī palīdzēt viņiem īstenot savas pamatbrīvības. Lai tos

10. Witec, S., *RACCOMBAT: Analysis of the Social Integration and the Romanian Language Programmes Aimed at the Foreign Citizens Residing on the Romanian Territory*, 2018, ProRefugiu Association, Romania.

11. Kontorizou, D., *RACCOMBAT: Analysing social orientation: the case of Greece*, 2018, Centre for European Constitutional Law

sasniegtu, mācību programmas izstrādē jāveicina arī plašāka pasniedzēja loma. Pasniedzējam jāklūst arī par efektīvu mācīšanās procesa pārvaldnieku un galveno jaunas informācijas avotu, kā arī jāveicina mērķa grupas motivācija iesaistīties integrācijas procesā. Tāpat pasniedzējam ir jāstiprina izglītojamo ticība savām spējām un jānodrošina pozitīva mācību vide, kurā pastāvīgi tiek novērtēti mācību dalībnieku sasniegumi, nevis uzsvērti mācīšanās ierobežojumi. Lai to sasniegtu, pasniedzējiem vēlams izmantot metodes, kas balstītas uz sadarbību (audiolingvālā metode, uz attēliem balstīta stāstu stāstīšana, mācīšanās darot, mācīšanās atklājot, ideju apmaiņa u.tml.). Vienlaikus mācību procesa un rezultātu izvērtējumā jāņem vērā arī katra dalībnieka individuālās īpašības.¹²

Mācot valsts iestāžu un NVO darbiniekus, ir svarīgi rūpīgi viņiem sniegt norādījumus par mācību saturu un metodēm. Vispārējās mācību metodēs papildus lekcijām jāiekļauj arī praktiskas aktivitātes un interaktīvas diskusijas, kā arī citas mācību metodes, kas piemērotas pieaugušo izglītībai. Turklāt darbiniekiem ir nepieciešams lielāks atbalsts un plašāka informācija par cilvēktiesībām kopumā, kā arī par tiesību aktiem, kas attiecas uz aizsardzību pret vardarbību, cietušo atbalsta pakalpojumiem, kā arī kultūras un izglītības, un profesionālām mācību vizītēm.

Dažkārt kursu vadītāji neņem vērā, ka to dalībnieki arī ir tiesīgi saņemt valsts aizsardzību pret cilvēktiesību pārkāpumiem, bet gan uzskata mērķa grupu par iespējamiem cilvēktiesību un valsts noteikumu pārkāpējiem.¹³ Tas nozīmē, ka mācību materiāli tiek veidoti, lai novērstu to, ka mērķa grupa pārkāpj sabiedrības noteikumus. Tādēļ ir lietderīgi skaidrāk definēt to, kas ir „sociālās vērtības” salīdzinājumā ar uzvedības noteikumiem, kā arī kursu pasniedzējiem un citiem darbiniekiem, kuri ir saskarē ar mērķa grupu, nodrošināt ar cilvēktiesībām saistītu informāciju.

Zināšanu par pamattiesībām iekļaušana kursu saturā palīdz arī veicināt ātrāku integrāciju, un dod iespējas mērķa grupas pārstāvjiem dalīties ar svarīgu informāciju savā dzimtajā valodā. Pirmie soļi, kas jāveic atbilstoši katras personas vajadzībām, ir atbalsta nodrošināšana valodas kursu piekļuvei, kā arī konsultāciju sniegšana un cīņa pret migrantu profesionālās kvalifikācijas zaudēšanu. Tieši valodas pasniedzēju, pakalpojumu sniedzēju un mērķa grupas cieņpilna saskarsme šajā procesā skaidri demonstrē attieksmi, kas vērsta pret rasismu un ksenofobiju, un palīdz novērst gadījumus, kuros mērķa grupas pārstāvji ar to varētu saskarties. Tāpat, ņemot vērā, ka valodas kursus mēdz pasniegt brīvprātīgie un mācības papildina arī kopīgas brīvā laika aktivitātes un konsultācijas, mērķa grupas dalībnieki redz, ka viņi var saņemt palīdzību un atbalstu un ka uzņemošās valsts sabiedrībai viņi nav vienaldzīgi. Tādējādi šis pakalpojums piesaista tos mērķa grupas dalībniekus, kuri ir ieinteresēti un atvērti integrācijai uzņemošajā sabiedrībā.¹⁴

Arī palīdzības sniegšana ilgākā periodā ir noderīga pamattiesību zināšanu iegūšanā. Sociālo darbinieku un sociālo mentoru palīdzība nodrošina katrai personai pielāgotu integrācijas procesu, kur papildus praktiskajai palīdzībai dažādu situāciju risināšanā atbalsta saņēmējiem ir iespēja uzzināt arī par ikdienas dzīvi sabiedrībā. Tāpat tas ieņem būtisku lomu atbalsta saņēmēju sociālās iekļaušanās procesā. Protams, ne visiem mērķa grupas dalībniekiem ir jāpiedalās šajā programmā, tādēļ likumsakarīgi, ka tieši tās personas, kurām draud vislielākais diskriminācijas risks, visbiežāk lūdz sociālo darbinieku un sociālo mentoru palīdzību. Tieši savlaicīgs atbalsts uzņemšanas un sākotnējās integrācijas laikā ir kritisks cīņā pret rasismu un ksenofobiju.

---

12. *Ibid.*

13. *Meier, I., RACCOMBAT: Analysing social orientation: the case of Austria, 2018, European Training and Research Centre for Human Rights and Democracy, Graz, Austria.*

14. *Ibid.*

Papildus individuālam atbalstam, mērķa grupai atbalstu iespējams nodrošināt arī digitālajā vidē. Jauniebraucējiem un arī citiem valsts iedzīvotājiem iespējams izstrādāt brīvi pieejamu lietotni. Šādas lietotnes izstrāde var sniegt starptautiskās aizsardzības saņēmējiem ilgtermiņa atbalstu pēc integrācijas kursu pabeigšanas, kā arī tās ieviešana lielākajās pilsētās var ilgtermiņā palielināt citu valstu pilsoņu līdzdalību un neatkarību. Vienlaikus šāda lietotne var piedāvāt cilvēkiem informāciju par pakalpojumu sniedzējiem, ar kuriem viņi var tieši sazināties. Kā veiksmīgu piemēru var minēt Antverpeni, Beļģijā, kuras pieredze ir aprakstīta šo vadlīniju pielikumā.

Visbeidzot, saikne ar citiem izglītības veidiem var palīdzēt veicināt zināšanas par pamattiesībām, iecietību un savstarpējo cieņu. Lai to sasniegtu, praktiskā līmenī jāmeklē saikne starp minētajām tēmām, kā arī pamatizglītības un vidējās izglītības sistēmām. Moduļus par iecietību var izmantot, lai skaidrotu skolēniem tādus jēdzienus kā 'vienlīdzīgas tiesības', kas attiecas uz visām personām neatkarīgi no viņu izcelsmes. Lai vērstos pret rasisma un ksenofobijas izpausmēm un mudinātu pret to aktīvi cīnīties, mācību un uzdevumu grāmatām jābūt veidotām atbilstoši skolēnu vecumam un izglītības līmenim. Arī attēlu izmantošana var palīdzēt veicināt izpratni par šīm tēmām.

Visbeidzot, tiesiskās un institucionālās sistēmas ietvaros iecietības veicināšana caur integrācijas kursiem būtu jāiekļauj to iestāžu prioritātēs, kas ir atbildīgas par migrācijas un integrācijas procesiem, nosakot konkrētas atbildības sfēras un pienākumus visām iesaistītajām pusēm.

SECINĀJUMI UN PAMATTIESĪBU NOZĪME INTEGRĀCIJĀ UN TO IETEIKUMI: AKTUALIZĒŠANA

Šajās vadlīnijās ir aplūkoti veidi, kā zināšanas par pamattiesībām iekļaut patvēruma meklētāju, bēgļu un migrantu valodas mācības un integrācijas pasākumos. Vienlaikus tajās ir iezīmētas vairākas problēmas, kas, ņemot vērā mainīgo sociāli politisko kontekstu, šobrīd pastāv ES dalībvalstīs. Tālāk tekstā ir minēti daži secinājumi, kā arī ieteikumi praktiķiem un politikas veidotājiem.

Galvenais jautājums, ar ko saskaras dalībvalstis, ir, vai uzticēt visas integrācijas funkcijas valstij, vai arī konkursa kārtībā ļaut noteiktas darbības nodrošināt pakalpojumu sniedzējiem (ļoti bieži — nevalstiskajām organizācijām), vai arī palikt pie NVO izveidotajiem modeļiem, kas parasti tiek izveidoti krīzes situācijās, kad uzņemšanas un integrācijas jomā valstij nav iespējams savlaicīgi nodrošināt nepieciešamo integrācijas atbalstu. Galvenās valsts vadīto modeļu priekšrocības ir pastāvīga finansējuma pieejamība, valdības atbalsts, uz tiesību aktiem balstīta piekļuve mērķa grupām, kā arī to informatīvo pasākumu veidošanas iespējas. Savukārt NVO izveidotie modeļi bieži ir elastīgi, labāk izprot ārzemnieku ikdienas grūtības un ir labāk informēti par starptautisko kontekstu. Tādējādi būtu jāatrod līdzsvars starp abiem modeļiem, lai savstarpēji uzlabotu to stiprās puses un novērstu trūkumus, kas saistīti ar valdības mainīgumu, politiskajām svārstībām, kā arī integrācijas atbalsta pasākumu nepilnībām un savstarpējo pārklāšanos. Lai gan NVO var tikt piešķirtas dažādas funkcijas citu valstu pilsoņu integrācijai, jo īpaši saistībā ar sociālajiem un juridiskajiem integrācijas aspektiem, tiesiskajai un ar politiku saistītajai atbildībai jāpaliek valsts kompetencē. Savukārt integrācijas atbalsta pasākumi var tikt īstenoti, nodrošinot pienācīgu kompetenču un funkciju līdzsvaru šādos veidos:

- tiesiskais regulējums un politikas pamatnostādnes citu valstu pilsoņiem ir jāizstrādā, iestādēm un NVO sadarbojoties dažādos formātos;
- ieteicams, lai organizācijām, kas nodrošina integrācijas un valodas kursus, būtu deleģēts pienākums informēt mērķa grupu par pamattiesību jautājumiem;
- ieteicams izmantot koordinēšanas mehānismus, lai regulētu dažādo ieinteresēto pušu tiesības un pienākumus attiecībā uz sociālo iekļaušanos;
- jāizmanto centralizēti izstrādātas integrācijas un mācību programmas, lai koordinētu dažādos iestāžu un NVO centienus, jo īpaši periodiskos iepirkuma ciklos, kas var novest pie dažādiem integrācijas īstenotājiem ar atšķirīgiem darbības virzieniem;
- ieteicams izveidot un attīstīt sadarbības mehānismus starp kursu nodrošinātājiem un specializētajiem konsultāciju centriem, lai vajadzības gadījumā pasniedzēji uz tiem var nosūtīt mērķa grupas pārstāvjus;
- ilgtermiņā jāveic novērtējums par ekonomiskajiem un sociālajiem ieguvumiem un trūkumiem, kas var rasties no NVO vai citu struktūru ārpalpojumu izmantošanas integrācijas aktivitāšu veikšanai vai no to saglabāšanas valsts kompetencē.

Runājot par pamattiesību zināšanu nodrošināšanu krīzes situācijās, ir vairāki ieteikumi par pamattiesību principu iekļaušanu kā būtisku un neatņemamu krīzes risinājuma daļu. Krīzes

situācijās citas prioritātes un pamatvajadzības neizbēgami ieņem daudz svarīgāku lomu. Tas nozīmē, ka jauniebraucējiem var trūkt pamatinformācijas par viņu tiesībām, kas ilgtermiņā var izraisīt apmulsumu, nepilnvērtīgu integrāciju un noslēgtu kopienu veidošanos. Lai no tā izvairītos, vidēja termiņa reaģēšanas stratēģijā ir jāiekļauj pamattiesību, iecietības un savstarpējā cieņas principi. Ideālais variants būtu pievērsties šim jautājumam jauniebraucēju integrācijas procesa sākuma posmā, lai palīdzētu viņiem iegūt vispārīgu izpratni par sociālkulturālo kontekstu, pie kura viņiem būs jāpielāgojas. To var panākt, izplatot informatīvus bukletus brīžos, kad personas reģistrējas patvēruma dienestā vai kompetentajās iestādēs, atrodas pagaidu nometnēs uzņemšanas un reģistrācijas procesa laikā, vai ir ievietotas citās izmitināšanas programmās un shēmās. Papildus tam uzņemšanas posmā varētu iekļaut lekcijas par integrāciju, sniedzot mērķa grupai svarīgāko informāciju par dažādām pamattiesībām (veselības aprūpe, juridiskie jautājumi, informācija par patvēruma tiesību aktiem, mājokļiem u.c.).

Tāpat pamattiesību saistošo raksturu var uzsvērt, iekļaujot tās vispārējas pamatnostādnes un noteikumus, kas tieši saistīti ar jauniebraucēju izvietošanu un izmitināšanu. Šajā posmā informatīvās sarunas varētu ietvert detalizētāku informāciju par izglītību, valodu, iekļaušanas darba tirgū, diskrimināciju un rasismu, demokrātiju un cilvēktiesībām un līdzīgām tēmām. Lai efektīvi risinātu šo jautājumu, var pielietot trīs soļu pieeju, kas ietver jauniebraucēju iepazīstināšanu ar pamattiesībām, izmantojot bukletus jauniebraucēju valodā ar vienkāršām ilustrācijām, kam seko katrai personai pielāgota saruna ar sociālajiem darbiniekiem, NVO juristiem vai iestāžu pārstāvjiem, un pēc tam uzsverot pamattiesību nozīmi un praktisko pielietojamību ar dažādu praktisku gadījumu izpēti, lomu spēlēm un simulācijas uzdevumiem.

Esošo integrācijas procesu var ievērojami uzlabot, turpinot tajā sistemātiski iekļaut pamattiesību, iecietības un savstarpējās cieņas principus. Integrācija ir daudzvirzienu process, kas aptver sabiedrību kopumā, un pamattiesības un brīvības attiecas uz visiem sabiedrības locekļiem, kuriem savā starpā jāprot rast līdzsvaru. Līdz šim pamattiesības un brīvības integrācijas procesā bieži tika apskatītas tikai virspusēji. Taču ir nepieciešama strukturētāka un pragmatiskāka pieeja. Pat tad, kad tiek apspriesti praktiski jautājumi, var pievērsties arī tādām tēmām kā iecietība, cieņa un brīvība. Svarīgākais ir sniegt pareizu informāciju, kad vien iespējams. Taču problēmas rada iespējamais pasniedzēju (tehnisko) zināšanu trūkums, un lai to risinātu, būtiska nozīme ir kvalitatīviem mācību materiāliem un vispārējās izpratnes uzlabošanai par pamattiesību un brīvību nozīmi pasniedzēju vidū. Vēstījuma nodošana bieži vien ir sarežģīta, ja jauniebraucēju valodas prasmes ir ierobežotas. Tāpat pasniedzēji regulāri saskaras ar maldīgiem priekšstatiem un idejām par pamattiesībām un brīvībām. Jauniebraucējiem, kā arī citiem pilsoņiem ir rūpīgāk jāskaidro gan šīs tiesības, kā arī tādās tēmas kā rasisms un diskriminācija. Tāpat šīs tēmas var apskatīt gan valodas mācībās, gan integrācijasursos, un pamattiesību izglītības aspektus var iekļaut arī sarunās ar pieaicinātiem viesiem, kā arī ekskursiju un karjeras konsultāciju laikā.

Runājot par iecietības un savstarpējās cieņas mācīšanu kā daļu no valodas mācībām un kultūras integrācijas, galvenā vērtība, iekļaujot pamattiesību zināšanas valodas mācībās un kultūras integrācijas pasākumos, ir visaptverošs, pakāpenisks mācību process un viegli pieejamas informācijas ilgtermiņa ietekme, tostarp jauniebraucēju iespējošanā un divvirzienu integrācijas procesa veicināšanā. Tam būtu nepieciešama centralizēta pieeja detalizētas valodas mācību programmas vai nodarbību plāna izstrādei, ko var iekļaut dažādās mācību metodēs. Tāpat nepieciešama rūpīga pasniedzēju, mentoru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvju sagatavošana, lai nodrošinātu, ka pamattiesību izglītība tiek īstenota iekļaujošā, nevis izolējošā veidā. Vienlaikus ir svarīgi iekļaut migrantus mācību programmu izstrādes procesā, kā arī uzsvērt dažādus diskriminācijas veidus. Turklāt, nodrošinot vienotu, skaidru, viegli pieejamu

informāciju tiešsaistē, tiks atvieglots kultūras integrācijas process gan pirms jauniebraucēju ierašanās valstī, gan pēc tam. Visbeidzot, valodas nodarbības un kultūras integrācijas pasākumu laikā ir iespējams apmainīties ar dažādu dzīves pieredzi, un tādējādi laika gaitā sniegt daudzšķautņaināku priekšstatu par uzņemošās sabiedrības funkcionēšanu.

Runājot par iecietības un savstarpējās cieņas mācīšanu iestāžu darbā ar citu valstu pilsoņiem un informatīvo pasākumu ietvaros, citu valstu pilsoņu informēšana papildina institucionalizētus vai uz projektiem balstītus integrācijas atbalsta pasākumus, lai veicinātu zināšanu iegūšanu par pamattiesībām. Informatīvie pasākumi galvenokārt tiek izmantoti, lai informētu citu valstu pilsoņus par pieejamajiem pakalpojumiem un iedrošinātu viņus tos izmantot. Tāpat ar informatīvajiem pasākumiem un konsultācijām var arī mēģināt identificēt nepilnības esošajos integrācijas atbalsta pakalpojumos. Kopā ar sociālo darbinieku aktivitātēm ārpus integrācijas pakalpojumu centriem, zināšanas par pamattiesībām var veicināt arī izmantojot bukletus un brošūras, lekcijas un grupu diskusijas, atvērto durvju dienas, kā arī audiovizuālos materiālus dažādās valodās. Turklāt nodarbību par cilvēktiesībām organizēšana un iecietības veicināšana izglītības un atpūtas pasākumu laikā ļauj vienkopus pulcēt dažādu nacionālo un etnisko piederību pārstāvjus. Tas uzlabo informētību par svarīgiem jautājumiem (piemēram, diskrimināciju, vardarbību, dzimumu nevienlīdzību vai stereotipiem), palīdz reaģēt uz akūto vajadzību informēt patvēruma meklētājus, kas atrodas pagaidu uzņemšanas centros, par viņu tiesībām un pienākumiem uzņemošajā valstī, kā arī veicina iecietību jaunatbraucēju kopienās.

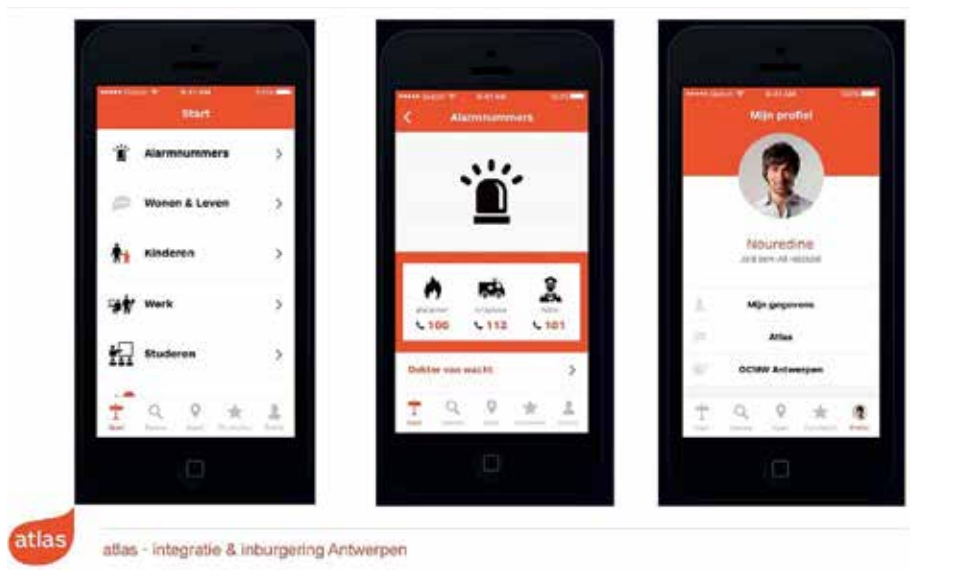

PIELIKUMS:

LABĀS PRAKSES PIEMĒRI INTEGRĀCIJAS ATBALSTA AKTIVITĀTĒM

BELĢIJA: LIETOTNE „WELKOM IN ANTWERPEN”

Īstenošanas līmenis

Īstenošanas iestādes nosaukums/-i

„Sadarbības partneri/ atbalstītāji

Galvenā ideja, sākotnējā situācija

Vietējā līmenī

„Atlas Antwerpen” — integrācijas un pilsoniskās integrācijas centrs, kas sniedz informāciju un atbalstu organizācijām un jauniebraucējiem, kuru dzimtā valoda nav nīderlandiešu valoda.

Antverpenes pilsētas dome

Digipolis Antwerp” — organizācija, kas palīdz politikas veidotājiem Antverpenē (un Gentē), specializējas IKT.

- novērst digitālo plaisu, ar ko saskaras jauniebraucēji ar atšķirīgu dzimto valodu, mazkvalificētas personas vai personas bez digitālajām prasmēm. Ierodoties viņiem jāsažinās un jākomunicē ar daudzām organizācijām un aģentūrām (tiešsaistē un bezsaistē), taču piekļuve saziņas iespējām bieži ir apgrūtināta (nav datora, pietiekamu valodas prasmju utt.);

- piedāvāt alternatīvu standarta dokumentam, kurā norādīts saraksts ar noderīgām adresēm.

Mērķis

- sniegt personalizētu informāciju;
- sniegt aktuālu informāciju;
- novērst digitālo plaisu (mērķa grupai personalizēti digitālie rīki, kurus var izmantot arī vietējie iedzīvotāji).

Prakses apraksts

Galvenā informācija par lietotni:

- pieejama tikai nīderlandiešu valodā, var izmantot uz viedtālruna vai planšetes;
- sniedz jauniebraucējiem noderīgu informāciju par Antverpenes organizācijām un pakalpojumiem, balstoties uz lietotāja adresi vai atrašanās vietu, kas tiek saglabāta telefonā, nevis uz servera;
- parāda organizācijas, to adreses un atrašanās vietu kartē, norādot arī lietotāja pašreizējo atrašanās vietu un mājas adresi. Šis saraksts tiek glabāts telefonā, tāpēc ir pieejams arī bezsaistē. Lietotājiem ir iespējams uzklikšķināt arī uz „Plānot manu maršrutu”, lai redzētu, kā sasniegt galamērķi;
- iekļauj informāciju un attēlus ar lietām, kas personām jāņem līdzi uz attiecīgo iestādi, sākot no attēliem ar ID kartēm, autovadītāja apliecībām un nodokļu dokumentiem līdz attēliem ar peldēšanas inventāru un monētām, kas jāņem līdzi, ja persona vēlas izmantot vietējo peldbaseinu;
- lietotnē ir vairākas sadaļas, kas palīdz lietotājiem uzzināt papildu informāciju — Numuri, uz kuriem zvanīt ārkārtas situācijās, Dzīvošana, Valsts pārvalde, Nīderlandiešu valoda, Studijas, Darbs, Veselība, Bērni, Brīvais laiks, Transports un Dokumenti;
- informācija sniegta vienveidīgā un vienkāršā veidā, līdzīgi kā lietotnēs Facebook un WhatsApp; lietotnē izmantotas Antverpenes pilsētas krāsas, vienkārša un saprotama valoda;
- pieejams audio, lai cilvēki var dzirdēt pareizo vārdu izrunu, sniedzot papildu iespēju uzlabot lietotāju nīderlandiešu valodas prasmes;
- pieejami vizuālie materiāli — attēli, vajadzīgie dokumenti, viegli izlasāmi logo, kas veicina organizāciju atpazīstamību.

Vada/organizē

Valdība, „Atlas Antwerpen” un Antverpenes pilsētas dome

Laikposms

Sākums un finansēšanas process: 2016.gada septembris

Beigas: 2018. gada marts ar lietotnes palaišanu pēc izmēģinājuma posma

Joprojām notiek

Atsevišķa iniciatīva vai daļa no citām iniciatīvām?

Atsevišķa iniciatīva

Galvenā mērķa grupa

Pilsoņi, ES pilsoņi, trešo valstu valstspiederīgie, patvēruma meklētāji/starptautiskās aizsardzības saņēmēji

Kā cilvēki uzzina par šo iniciatīvu?

Šī lietotne tiek reklamēta dažādos veidos:

- informācijas nodošana mutvārdos, šķiet, ir bijis visefektīvākais veids — visās integrācijas kursu nodarbībās (kuras pasniedz vairāk nekā 30 valodās) dalībnieki lejupielādē lietotni, iemācās to lietot; viņus aicina saglabāt savu māju adresi lietotnē, lai varētu atrast tuvumā esošos pakalpojumus;

- tiek izmantoti arī drukāti materiāli (vienkāršā nīderlandiešu valodā). Antverpenē vairākās vietās ir izvietotas reklāmas lapiņas un plakāti, piemēram, pakalpojumu sniegšanas vietās.

- Arī digitālais saturs ir svarīgs lietotnes reklamēšanā. Tīmekļa vietne „Atlas Antwerpen” reklamē lietotni nīderlandiešu valodas sadaļā. Tajā iekļauts skaidrojums par to, kā aplikācija darbojas, ekrānu uzņēmumi, kā arī Youtube videoklips. Lietotne ir iekļauta arī „Atlas Antwerpen” Facebook lapā. Turklāt par lietotni ir izveidots arī reklāmas rullītis, ko rādīt nodarbībās. Šis video ir angļu, arābu, poļu un spāņu valodās, taču tas nav pieejams tiešsaistē.

Informācija par pamattiesībām

Ir

Valodas/satura mācību metodes

Lietotni reklamē un māca izmantot sociālās integrācijas nodarbību laikā, bet to bez maksas var lejupielādēt un izmantot jebkurš.

Pieejamība

Brīvi pieejama; nepieciešams viedtālrunis; lietotnes izmērs — 34,4 MB; piemērota gan iOS, gan Android.

Obligāti apmeklējams: nē

Pētījumi norāda, ka katrā sociālās integrācijas nodarbībā gandrīz visi, t.i., vairāk nekā 85 % dalībnieku izmanto viedtālrunus. Tiem, kuriem viedtālrunis nav, ir iespējams izmantot kādu no 80 planšetēm, ko nodrošina „Atlas Antwerpen”.

Budžets, finansējuma avots

40,000 EUR lietotnes izveidošanai un 5 gadu tehniskajam atbalstam, ko piešķir Antverpenes pilsēta un „Atlas Antwerpen”.

Pēc lietotnes palaišanas uzturēšanas izmaksas sedz „Atlas Antwerpen”. Darbinieku izmaksas budžetā nav iekļautas.

Avoti un atsauces (hipersaite/-s)

<https://www.atlas-antwerpen.be/nl/nieuw-in-antwerpen/app-welkom-in-antwerpen>

<https://www.digipolis.be/>

“WELKOMEN IN ANTWERPEN”: KĀ NOVĒRTĒT IETEKMI?

Ietekmes novērtējums

Lietotne tiek pastāvīgi uzraudzīta un atjaunināta. Vienreiz gadā projekta grupa un izstrādātāji veic izvērtējumu. Personisko informāciju nekad nav iespējas sasaistīt ar personu aktivitātēm. Novērtējuma veikšanai regulāra saziņa notiek arī ar lietotnē iekļautajām organizācijām.

Uzņemošās sabiedrības iesaiste

Integrācijas kursu pasniedzēji, pakalpojumu sniedzēji

Dalība

Brīvprātīga/Ar institūciju iesaisti

Kā aktivitāte var palīdzēt novērst rasismu un ksenofobiju?

Lietotne „Welkom in Antwerpen” sniedz cilvēkiem norādes par pakalpojumu sniedzējiem, ar kuriem viņi var sazināties tieši un bez citu organizāciju starpniecības. Vairākās vietās ir pieejama juridiskā informācija un informācija par diskrimināciju.

Sadaļā „Dzīvošana” (nīderlandiešu valodā: wonen) sniegta informācija par mājokļu meklēšanu, pārcelšanos, gāzi, ūdeni un elektrību, atkritumiem, lietotām precēm, policiju, finanšu un juridiskiem jautājumiem. Lietotnē lietotājs var uzzināt arī par juridiskās palīdzības biroju „woonkantoren” (tā sniedz bezmaksas informāciju par būvdarbiem, remontdarbiem, īrēšanu un izīrēšanu un dzīvi Antverpenē), īrnieku organizāciju UNIA (t.i., Federālais Vienlīdzīgu iespēju centrs — diskriminācijas gadījumā) un pilsētas domes nodaļu, kas atbildīga par starpniekiem īres jautājumos. Dažas no šīm organizācijām jauniebraucējiem ir noderīgas, jo īpaši diskriminācijas vai citu juridisko jautājumu gadījumā.

Sadaļā „Valsts pārvalde” lietotāji var izvēlēties apskatīt informāciju par valsts pārvaldi, pašvaldības pakalpojumiem, juridiskajiem jautājumiem attiecībā uz dzīvošanu un nodokļiem. No turienes lietotāji var uzzināt par juridiskās palīdzības biroju, Antverpenes Remigrācijas biroju, ārvalstnieku sociālo centru, kur var saņemt bezmaksas juridiskās konsultācijas un CAW — konsultatīvo iestādi, kas atbild par migrācijas jautājumiem.

Nākotnē paredzēts pievienot informāciju par vēl vienu svarīgu iestādi, proti, tiesībsargu. Tā ir persona, ar kuru var sazināties, lai iesniegtu sūdzību par Antverpenes pašvaldības pakalpojumiem.

Kā var izmērīt šīs prak-
ses ietekmi?

Šobrīd izstrādātājiem ir redzams tikai veikto lejupielāžu skaits. Nākotnē būs pieejama detalizētāka lietotāju analīze, kā arī aptauja, ko izdalīs nodarbībās, lai noskaidrotu, kas no visa lietotnē pieejamā ir vispieprasītākais.

Ilgtermiņa iespējas

Lietotni izmanto daudzās integrācijas kursu nodarbībās. Kad nepieciešams noskaidrot kādu jautājumu, dalībnieki tiek aicināti izmantot lietotni un saglabāt viņiem svarīgo informāciju. Tā kļuvusi tik populāra, pateicoties plašajai reklāmai un lietotnes izmantošanai nodarbību laikā. Arī gadījumos, kad cilvēki sākotnēji ir noskaņoti skeptiski, vēlāk viņi saprot, cik noderīga un vērtīga ir šī lietotne. Lietotnes izmantošana vairākos 60 stundu integrācijasursos ir bijusi ļoti veiksmīga. Jauniebraucējus par lietotni informē ne tikai integrācijas kursu pasniedzēji, bet arī citi „Atlas Antwerpen” darbinieki (piem., konsultanti, nīderlandiešu valodā — trajectbegeleiding). Kursu dalībniekus arī aicina pastāstīt citiem par šo lietotni, lai palielinātu tās atpazīstamību.

Pārnesamības iespējas

Pagaidām šāda lietotne ir pieejama tikai Antverpenē, bet arī citas Beļģijas pilsētas ir sākušas izstrādāt savas lietotnes. Piemēram, Mešelena, Brige un Kortrijka šobrīd strādā pie savu lietotņu izstrādes. Taču jaunās lietotnes būtu iespējams arī izstrādāt, balstoties uz lietotnes „Welkom in Antwerpen” struktūras un satura. Tas ievērojami samazinātu izstrādes izmaksas. Programmētāji varētu palīdzēt izstrādāt šīs jaunās pilsētu lietotnes. Lietotnes skelets jau ir gatavs. Lai izveidotu jaunu lietotni, to atliek vien pielāgot jauno patērētāju vajadzībām. Līdz šim to vēl neviens nav mēģinājis darīt. „Atlas Antwerpen” nevēlas lietotni pārdot, bet ir atvērta komunikācijai par viņu digitālā darba ieguvumiem un pētījumiem, kas noskaidro patiesās lietotāju vajadzības. Papildu lietotnes pārnesamībai uz citām pilsētām, to var izmantot arī citos gadījumos. Kā vienu no piemēriem var minēt ieslodzītos, kuri drīz tiktu atbrīvoti. Viņi var izmantot šo lietotni, lai sāktu veidot savu dzīvi ārpus cietuma.

Ja ir interese, ar lietotnes izstrādātājiem ir iespējams sazināties ar RACCOMBAT komandas starpniecību.

AUSTRIJA: „START WIEN“

Īstenošanas līmenis

Īstenotāji un sadarbības partneri

Vietējā līmenī

Vīnes pašvaldības Par integrāciju un daudzveidību atbildīgais 17. departaments sadarbībā ar Vīnes pašvaldības Par imigrāciju un pilsonību atbildīgo 35. departamentu, Vīnes Nodarbinātības veicināšanas fondu, Vīnes Nodarbinātības aģentūru, Vīnes Pieaugušo izglītības centru (galvenais sadarbības partneris), NVO „abz*austria“, Austrijas Jauniešu darba ņēmēju kustības Profesionālās izglītības institūtu, „Caritas“, Diakonijas pakalpojumiem bēgļiem, „Equalizent“, „Integrationshaus Vienna“, „Interface Vienna“ un WUK — Atvērta kultūras un darbnīcu izveides asociāciju.

Galvenā ideja, sākotnējā situācija

Integrācija ir divpusējs process, kurā piedalās imigranti un uzņemošā sabiedrība. Veiksmīgai integrācijai pirmie divi uzturēšanās gadi ir vissvarīgākie. Katram imigrantam ir savas vajadzības (atkarībā no izcelsmes valsts, izglītības līmeņa, vecuma utt.)

Mērķis

Ātra integrācija un dalīšanās ar svarīgu informāciju; dalīšanās ar informāciju mērķa grupas dzimtajā valodā; atbalsta sniegšana vācu valodas kursu uzsākšanai un padomu sniegšana par pirmajiem svarīgajiem soļiem Vīnē atbilstoši katras personas vajadzībām; cīņa pret praksi, kur darba tirgū migranti iegūst zemāk kvalificētus darbus.

Prakses apraksts

‘Start coaching’ ir pakalpojums, kas palīdz migrantiem uzsākt dzīvi Vīnē. Šo pakalpojumu sniedz Vīnes pašvaldības Par integrāciju un daudzveidību atbildīgais 17. departaments (MA 17), un tas ir pieejams visiem Vīnes iedzīvotājiem, kuri ir saņēmuši savu pirmo uzturēšanās atļauju (Erstniederlassungsbewilligung) vai kuri ir imigrējuši kā ģimenes locekļi (Familienangehörige/-r) un saņēmuši divu gadu uzturēšanās atļauju Austrijā. MA 17 darbinieki, kuri runā personas dzimtajā valodā vai jebkurā citā valodā, kuru persona saprot, palīdz šīm personām uzsākt dzīvi Vīnē. Mācību sākumā viņi saņem izglītojošu bukletu par Vīni. Tajā iekļauti visi valodas kursi, informatīvie pasākumi, konsultāciju pakalpojumi, kā arī izglītības un mācību programmas, ko viņi var apmeklēt. Izglītojošajā bukletā ir iekļauti Vīnes pilsētas piešķirti kuponi integrācijas kursiem. Ar to personas var apmeklēt arī informatīvos pasākumus par dažādām noderīgām tēmām. Uzsākot ‘Start coaching’, migranti saņems izglītojošo bukletu par Vīni un vācu valodas kursu kuponus 300 EUR vērtībā, iegūs visaptverošu informāciju par Integrācijas līgumu, uzzinās, ko darīt tālāk, saņems palīdzību piemērotu vācu valodas kursu atrašanā, uzzinās, kā darbojas kuponu sistēma un kas ir informācijas moduļi, saņems ieteikumus par konsultāciju centriem (par darba meklēšanu, profesionālo kvalifikāciju atzišanu utt.), atbildes uz pamatjautājumiem (par bērnu pieteikšanu skolai, obligāto izglītību utt.) un informāciju par dažādām svarīgām tēmām.

Vada/organizē	Valdība
Laikposms	Sākums: 01.10.2008. Joprojām notiek
Atsevišķa iniciatīva vai daļa no citām iniciatīvām?	Daļa no citām iniciatīvām ciešā sadarbībā ar iepriekš minētajiem sadarbības partneriem
Galvenā mērķa grupa	ES pilsoņi Trešo valstu valstspiederīgie Patvēruma meklētāji/starptautiskās aizsardzības saņēmēji
Kā cilvēki uzzina par šo iniciatīvu?	Mutvārdos, no drukātiem materiāliem, tiešsaistē Valodas: albāņu, arābu, franču, ziemeļsorsogoniešu (BKS), bulgāru, hindu, farsi, puštu, pandžabu, poļu, rumāņu, krievu, spāņu, slovāku, turku, čehu, ungāru, ukraiņu.
Informācija par pamattiesību aizsardzību	Ir iekļauta.
Valodas/satura mācību metodes	Lekcijas dažādās valodās, kurās pasniedzēji arī ir migranti vai bēgļi; darbnīcas ar interaktīviem elementiem, materiāliem un diskusijām, dalībniekus iekļaujoša vide.
Pieejamība:	Izmaksas: Nav Obligāti apmeklējams: Nav Atbilstības kritēriji: jauniebraucēji Vīnē (trešo valstu valstspiederīgie, ES/EEZ pilsoņi, personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība)
Budžets, finansējuma avots	Vīnes pilsēta
Avoti un atsauces (hipersaite/-s)	www.integration.wien.at (Vīnes pašvaldības Integrācijas un daudzveidības departamenta tīmekļa vietne) www.startwien.at (projekta tīmekļa vietne dažādās valodās) http://www.fluechtlinge.wien/bildung/ (Vīnes Sociālā fonda tīmekļa vietne) http://www.wienfuerwienerinnen.at/pages/de/InstitutionDetail.do?it_1=2100291 (Vīnes pašvaldības Sieviešu departamenta tīmekļa vietne) www.refugees.wien

“START WIEN”: KĀ NOVĒRTĒT IETEKMI?

Projekta ietekme

Pusgadu pēc pakalpojuma ieviešanas tika veikts tā novērtējums, intervējot darbiniekus, pakalpojuma saņēmējus un pasniedzējus. Novērtējuma veikšanai Vīnes pilsēta piesaistīja neatkarīgu organizāciju, kura veica novērtējumu projektam „START Wien”, ar mērķa grupu veicot intervijas dažādās valodās. Intervijās viņus aicināja izteikt viedokli par plānotajiem pakalpojumiem, kā arī pastāstīt par savām vajadzībām. Novērtējums netika balstīts uz rādītājiem, bet tajā tika iekļauti detalizēti jautājumi par visiem piedāvātajiem pakalpojumiem: par to, cik pakalpojumi ir noderīgi lietotāju ikdienā, viņu motivāciju apmeklēt vācu valodas kursus, viņu vācu valodas prasmēm un apmierinātību ar informācijas saturu/piedāvātajiem integrācijas kursu moduļiem, tostarp satura un prezentēšanas metožu izpratni.

2012./2013. gadā Vīnes pašvaldība veica vēl vienu aptauju, kas atšķīrās no tās, kas tika veikta programmas ietvaros. Aptaujas mērķis bija noskaidrot lietotāju apmierinātību ar pakalpojumiem. Tā bija sagatavota vairākās valodās un izdalīta mērķa grupas dalībniekiem.

2015. gadā trīs mēnešu laikā vairāk nekā 1000 daudzvalodu aptauju tika izdalītas pakalpojumu lietotājiem, lai noskaidrotu viņu atsauksmes. Galvenie jautājumi bija: dzimums, vecums, mērķa grupas dzimtā valoda, informācijas avoti par pakalpojumiem (85 % no visiem respondentiem par pakalpojumiem uzzināja no saviem draugiem vai paziņām), satura moduļu (cik noderīga ir šī informācija ikdienas dzīvē?) un pasniedzēju (izturas ar cieņu, sniedz atbildes uz jautājumiem) novērtējums, ieteikumi, kā pakalpojumus uzlabot. Aptaujas un to novērtējums tika veikts iekšēji.

Pastāv arī vairāki kvantitatīvās ietekmes kritēriji, piemēram, daļai no projekta „START Wien” dalībniekiem, kuri ir iekļauti datu bāzē, obligāti ir jāapmeklē integrācijas kursi. Tajā iekļauta informācija par tām personām, kurām Vīnes pašvaldības Par imigrāciju un pilsonību atbildīgais 35. departaments ieteicis piedalīties projektā „START Wien” un par to, cik personas tiešām izmantoja projekta „START Wien” pakalpojumus.

Uzņemošās sabiedrības pārstāvju iesaiste

Pakalpojumu sniedzēji ir uzņemošās sabiedrības pārstāvji. Lai pakalpojumus mērķa grupai varētu sniegt migrantu dzimtajā valodā, pasniedzēji un lektori lielākoties ir migranti vai migrantu izcelsmes austrieši. Lai migrantus pastāvīgi informētu par Austrijas sabiedrību, kursu ietvaros ir plānotas arī ekskursijas un Austrijas un Vīnes iestāžu apmeklējumi.

Darbnīcu veidā plānots rīkot ekskursijas uz iestādēm, kuras veicina vienlīdzību sabiedrībā, lai runātu par tādām tēmām kā rasisms un ksenofobija. Papildus tam modulī „Dzīvošana līdzās” mērķa grupas pārstāvjiem ir iespēja pastāstīt par konfliktiem, ar ko viņi saskārušies savā apkaimē, un pārpratumiem, kas radušies atšķirīgo kultūru dēļ. Šie gadījumi tiek apskatīti, sniedzot informāciju par viņu tiesībām un to, kā rīkoties rasisma gadījumos

Dalība

Kā ar šīs aktivitātes palīdzību var novērst rasismu un ksenofobiju?

Daži pakalpojumi ir brīvprātīgi, savukārt citi — institucionalizēti.

„START Wien” ietvaros uzņemošā sabiedrība jauniebraucējiem sniedz palīdzību viņu dzimtajā valodā, kas pozitīvi signalizē par to, ka lielākā daļa sabiedrības vēlas veicināt jauniebraucēju labklājību Austrijā un sniegt viņiem informāciju un piekļuvi pakalpojumiem uzreiz pēc viņu ierašanās Austrijā.

Ar rasismu, ksenofobiju un diskrimināciju saistīti jautājumi ir iekļauti vairākos moduļos, bet visvairāk moduļos „Dzīvošana līdzās” un „Cilvēktiesības”. Aptauja, kurā noskaidro pakalpojumu lietotāju atsauksmes, ietver jautājumus par to, kāda informācija ir nepieciešama par šīm tēmām, kā arī 10 papildu tēmu ierosinājumus, kuri respondentiem ir jānovērtē. Secinājumi un lietotāju stāsti norāda uz šīs problēmas klātesamību jauniebraucēju ikdienā. Tāpēc šobrīd tiek plānota atsevišķa darbnīca par rasismu un diskrimināciju, kas iekļautu informāciju par to, kā rīkoties rasisma vai ksenofobijas gadījumos, kā arī informāciju par tiesisko regulējumu. Papildus tam tiks veidotas diskusijas ar praktiskiem piemēriem. Darbnīca ir pieejama kopš 2018. gada rīdēns, un tā tiek organizēta ik pēc trīs mēnešiem vai pus gada.

Kā vērtēt projekta ietekmi?

Balstoties uz šo informāciju, projekta ietekmi var noteikt ar šādiem rādītājiem:

Nesen ieceļojošo imigrantu skaits (procentos), kuri izmanto šos pakalpojumus;

To dalībnieku skaits, kuri pabeidz moduļus, salīdzinājumā ar reģistrēto dalībnieku skaitu;

Pakalpojumu lietotāji, kuri ieteiktu šos pakalpojumus saviem draugiem;

Pakalpojumu reputācija migrantu kopienās;

Pakalpojumu lietotāju apmierinātība.

80% no pakalpojuma lietotājiem apgalvo, ka apmācību saturs viņu ikdienā ir ļoti noderīgs, 15% apgalvo, ka tas atkarīgs no situācijas, savukārt 5% saka, ka tas nav noderīgs. Mērķa grupai nozīmīgāku lomu ikdienas dzīvē ieņem tādi jautājumi kā mājokļa atrašana, atkritumu apsaimniekošana, patvēruma procedūras, izglītības sistēma vai sociālie jautājumi, nevis Austrijas vēsture un demokrātija. Dalībnieki pēdējās tēmas uzskata par interesantām, bet ne aktuālām viņu ikdienas dzīvē.

Ilgspējas iespējas

Drīz vien pēc ierašanās Vīnē jauniebraucēji savā dzimtajā valodā saņem svarīgu informāciju par reģistrācijas kārtību, par to, ko darīt, lai atjaunotu uzturēšanās atļauju, kā arī par izglītības sistēmu, tā ietaupot viņu laiku un enerģiju. Visiem jauniebraucējiem ir pienākums reģistrēties Vīnes pašvaldības Imigrācijas un pilsonības departamentā, kas viņiem iesaka piedalīties projektā „START Wien”. „START Wien” cieši sadarbojas ar vairākiem Vīnes konsultāciju centriem, kuri atzīst, ka šis projekts atvieglo viņu darbu, jo tas sniedz migrantiem sākotnējo informāciju, tādējādi ļaujot konsultāciju centriem pievērsties konkrētākiem klientu jautājumiem un problēmām. Papildus tam „START Wien” piešķir arī valodas kursu kuponus un palīdz migrantiem tiem piekļūt, tādējādi rosinot viņus apgūt vācu valodu.

Pārnēsāmības iespējas

Divpusējs integrācijas process, kurā iesaistīti gan imigranti, gan uzņemošā sabiedrība, pirmo divu uzturēšanās gadu nozīme integrācijas procesā un katra mērķa grupas dalībnieka individuālās vajadzības atkarībā no izcelsmes valsts, izglītības līmeņa, vecuma u.c. ir šo pakalpojumu pamatprincipi, kurus iespējams pārnest, jo jauniebraucēji katrā uzņemošajā sabiedrībā nonāk līdzīgās situācijās. Programma, kas ietver informācijas moduļus imigrantu dzimtajās valodās, būtu noderīga visās lielajās pilsētās, kurās ir vērā ņemams skaits jauniebraucēju, kas runā vienā valodā. Savukārt mazākās pilsētas lielāku uzmanību var veltīt informācijas sniegšanai un tulkošanas pakalpojumiem, kas nepieciešamības gadījumā migrantiem būtu pieejami.

TROIKA

Judeengimaja

TROIKA TROIKA TROIKA

RESTORAN K

IGAUNIJA: UZŅEMŠANAS PROGRAMMA

Valsts/norises vietas	Tallina, Tartu un Narva
Īstenošanas līmenis	Vietējā līmenī
Īstenotājs un sadarbības partneri	Igaunijas Iekšlietu ministrija (galvenā iestāde). Aktivitātes nodrošina ārpakalpojumu sniedzējs, kas tās īsteno valsts mērogā. Starptautiskā Migrācijas organizācija ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības saņēmēju moduli. Vietējās pašvaldības, universitātes, NVO un uzņēmēji ir piesaistīti konsultāciju sniegšanai.
Galvenā ideja	Igaunijā 2014. gadā vēl nebija vienotas pielāgošanās un integrācijas pasākumu sistēmas dažādām migrantu grupām. Lai arī zināms atbalsts bija pieejams nepilsoņiem, jauniebraucējiem šāda atbalsta nebija gandrīz nemaz (izņemot dažus izmēģinājuma projektus). Šī programma tika izstrādāta, jo valstī sāka pieaugt vajadzība pēc darbaspēka, kā arī jauniebraucēju skaits.
Mērķis	Programmas mērķis ir atbalstīt ārvalstniekus, kuri ir ieradušies Igaunijā, lai tur apmestos uz dzīvi, iegūt pamatzināšanas un prasmes.
Prakses apraksts	2015. gadā uzsāktā programma ārvalstniekiem piedāvā vairākus informatīvus un interaktīvus apmācību moduljus. Tā ietver pamata moduli, kas sniedz pārskatu par Igaunijas sabiedrību, uzturēšanās galvenajiem juridiskajiem aspektiem, kā arī četrus papildu tematiskos moduljus par: (1) darbu un uzņēmējdarbību; (2) ģimenes dzīvi; (3) studijām; un (4) pētniecību. Papildus tam ir izveidoti divi atsevišķi apmācību moduļi bērniem un jauniešiem un starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, kā arī valodas apmācības kursi (A1). Katram programmas modulim ir paredzētas aptuveni astoņas stundas, un vienā dienā tiek apskatīts viens modulis, izņemot starptautiskās aizsardzības moduli, kuram nepieciešamas trīs dienas. Valodas kursiem ir paredzētas 80 stundas. Visi moduļi tiek organizēti nedēļas nogalēs.
Vada/organizē	Valdība, Igaunijas Iekšlietu ministrija
Laikposms	Sākums: 2015. gads Beigas: 2022. gads (visticamāk tiks pagarināts ar projekta vai pastāvīga finansējuma palīdzību)

Individuāla iniciatīva vai daļa no citām iniciatīvām?	Daļa no trīs citām iniciatīvām, kuras daļēji finansē ESF — 1) platforma, kas palīdz apmesties uz dzīvi Igaunijā, ar visu jauniebraucējiem nepieciešamo informāciju (www.workinestonia.com); 2) Uzņemšanas programma; 3) pasākumi, ar kuriem pielāgot sabiedriskos pakalpojumus, lai padarītu tos pieejamākus ārvalstniekiem.
Galvenā mērķa grupa	ES pilsoņi, trešo valstu valstspiederīgie un starptautiskās aizsardzības saņēmēji
Kā cilvēki uzzina par šo iniciatīvu?	Drukātie reklāmas materiāli parasti tiek izmantoti, kad mērķa grupas dalībnieki saņem uzturēšanās atļauju un tiek uzaicināti piedalīties programmā un tās moduļos. Papildus tam programmas ietvaros tiek veikta aktīva reklāmas kampaņa tās tīmekļa vietnē un sociālo mediju kontos, sadarbojoties ar programmas partneriem — universitātēm un privātajiem uzņēmumiem, kuri aicina ārvalstniekus uz Igauniju. Reklāmas pasākumi tiek veikti angļu, krievu un igauņu valodās.
Informācija par pamattiesību aizsardzību	Pamata moduli ir iekļauta atsevišķa nodaļa par naida runu un to, kā to atpazīt, kā arī pieejamie juridiskie resursi.
Valodas/satura mācību metodes	Ierasti mācību stundu elementi, kuros īpaša uzmanība pievērsta diskusiju platformas veidošanai, lai sekmētu grupas dalībnieku komunikāciju un iesaisti aktivitātēs ārpus nodarbībām (piem., ekskursijā pa pilsētu). Kursu beigās paredzēts valodas eksāmens.
Pieejamība	Bez maksas un nav obligāta. Atbilstības kritēriji: visi ārvalstnieki, kuri likumīgi uzturas Igaunijā mazāk par pieciem gadiem un atbilst vienam no tālāk norādītajiem kritērijiem: 1) ārvalstnieki, kuriem Igaunijā piešķirta pagaidu uzturēšanās atļauja; 2) ES pilsoņi, kuri Igaunijā ieguvuši pagaidu uzturēšanās tiesības; 3) to ES pilsoņu ģimenes locekļi, kuri Igaunijā ieguvuši pagaidu uzturēšanās tiesības; 4) starptautiskās aizsardzības statusa saņēmēji.
Budžets, finansējuma avots	Eiropas Sociālais fonds (85 %) un valsts budžets (15 %). Starptautiskās aizsardzības modulim: Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds (75 %) un valsts budžets (25 %).
Avoti un atsauces (hipersaite/-s)	https://www.settleinestonia.ee/ Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas politikas departaments

UZŅEMŠANAS PROGRAMMA: KĀ NOVĒRTĒT IETEKMI?

Ietekmes vērtējums	Tā kā programmu finansē ESF un AMIF, ziņojumus un izvērtējumus projekta uzraudzības ietvaros sagatavo Finanšu ministrija. ES projektu vadības izvērtējuma kontekstā papildus tam var veikt arī ārējo revīziju.
Mērķa grupas iesaiste	Mērķa grupa tiek iesaistīta projekta aktivitāšu novērtēšanā. Dalībnieki tiek aicināti (brīvprātīgi) novērtēt moduljus, kuros tie piedalījās.
Ietekmes novērtējuma metodes	Novērtēšanā tiek izmantoti vairāki rādītāji, tostarp: (1) dalībnieku skaits konkrētajos moduļos; (2) tas, cik lielā mērā dalībniekiem konkrētais modulis šķita noderīgs integrācijai u.c.
Kuri uzņemošās sabiedrības pārstāvji ir iesaistīti?	Kopumā moduļos uzņemošās sabiedrības pārstāvji nav iesaistīti. Tā kā programmas aktivitātes nodrošina ārpakalpojumu sniedzējs, tas ir atbildīgs par visu pakalpojumu sniegšanu, izvēloties aktīvi neiesaistīt uzņemošās valsts kopienas. Taču uzņemošā sabiedrība zināmā mērā tiek iesaistīta kursu satura novērtēšanā. Piemēram, lai mērķa grupai uzlabotu pakalpojumu sniegšanas procesu, tiek iesaistītas vietējās pašvaldības. Papildus tam uzņemošās sabiedrības iesaiste var notikt integrācijas kursu laikā, kad ir ielānotas ekskursijas un aktivitātes ārpus nodarbinātības telpām.
Dalība Kā ar šīs aktivitātes palīdzību var novērst rasismu un ksenofobiju?	Visa dalība ir brīvprātīga. Programma sniedz ieskatu par to, kā cīnīties pret diskrimināciju un naida runu. Nodaļa par naida runu un to, kā to atpazīt, ir iekļauta arī pamata modulī, kas papildināta ar juridiskajiem resursiem, ko mērķa grupa var izmantot, saskaroties ar naida runu vai diskrimināciju. Taču kopumā pieredze rāda, ka vietējās tiesībsardzības iestādes efektīvi nereaģē uz ziņojumiem, kas saistīti ar naida runu vai diskrimināciju, jo, iespējams, tām trūkst aizsardzības instrumentu. Tāpēc nevar noteikt, cik lietderīgas ir iegūtās zināšanas. Kopumā programmas ietvaros šī tēma tiek apskatīta, bet to varētu arī paplašināt, lai tā aizņemtu lielāku moduļa daļu, vai to varētu mācīt kā atsevišķu moduli.
Kā var izmērīt šīs prakses ietekmi?	Lai arī moduļu ietekme savā ziņā tiek mērīta, pagaidām trūkst mērījumu un vērtējumu, lai noteiktu to ilgtermiņa efektivitāti. Programmas īstenotājs atkārtoti nesazinās ar tām personām, kuras ir apguvušas konkrētus moduljus, lai novērtētu moduļu iespējamo ilgtermiņa ietekmi, taču tas noteikti ļautu efektīvāk novērtēt un uzlabot programmu. Programmas ietvaros varētu izmantot labās attiecības, kas izveidotas ar universitātēm un darba ņēmējiem, lai efektīvāk izsekotu programmas dalībnieku tālākās gaitas un veiktu šādu novērtējumu, kā arī labāk novērtētu programmas saturu.

Ilgtermiņa iespējas

Galvenais ilgtermiņa elements šobrīd ir ES projekta nodrošinātais finansējums un aktīva valdības iesaiste programmas pārvaldībā. Lai arī programmai finansējums ir piešķirts līdz 2022. gadam, to vistīcāmāk pagarinās ar projekta vai pastāvīga valsts finansējuma palīdzību. Tā kā moduļus nodrošina ārvalsts sniedzējs, tas varēs turpināt sniegt šos pakalpojumus neatkarīgi no tā, kurš piešķir finansējumu. Ilgtspēju nodrošina arī aktivitātes, kas tiek īstenotas vienlaikus ar programmu — gan tiešsaistes platforma, kas palīdz ar pārcelšanos uz dzīvi Igaunijā, gan arī pieejamāki pakalpojumi uzlabo vispārējo jauniebraucēju uzņemšanas sistēmu.

Pārnesamības iespējas

Būtiskākās pārnesamības iespējas ir integrācijas kursu struktūra un pakalpojuma sniedzēja spēja pielāgoties. Integrācijas kursu struktūrā ir iekļauti bezmaksas, viegli pieejami vienas dienas moduļi, kas veidoti konkrētām mērķa grupām, un tos aktīvi reklamē konkrēti sadarbības partneri, kuriem bieži izdodas piesaistīt mērķa grupas dalībniekus. Šo struktūru var izmantot partneri, veidojot savu integrācijas kursu sistēmu, potenciāli uzlabojot to efektivitāti. Papildu iespēja varētu būt kursu nodrošināšana atsevišķās darba vietās, kur strādā noteikts skaits darbinieku, kuri atbilst šo kursu dalības kritērijiem. Šo kursu struktūru var piemērot arī citām mērķa grupām, piemēram, studentiem, tā potenciāli palielinot to cilvēku skaitu, kas piedalās programmā un gūst labumu no tās.